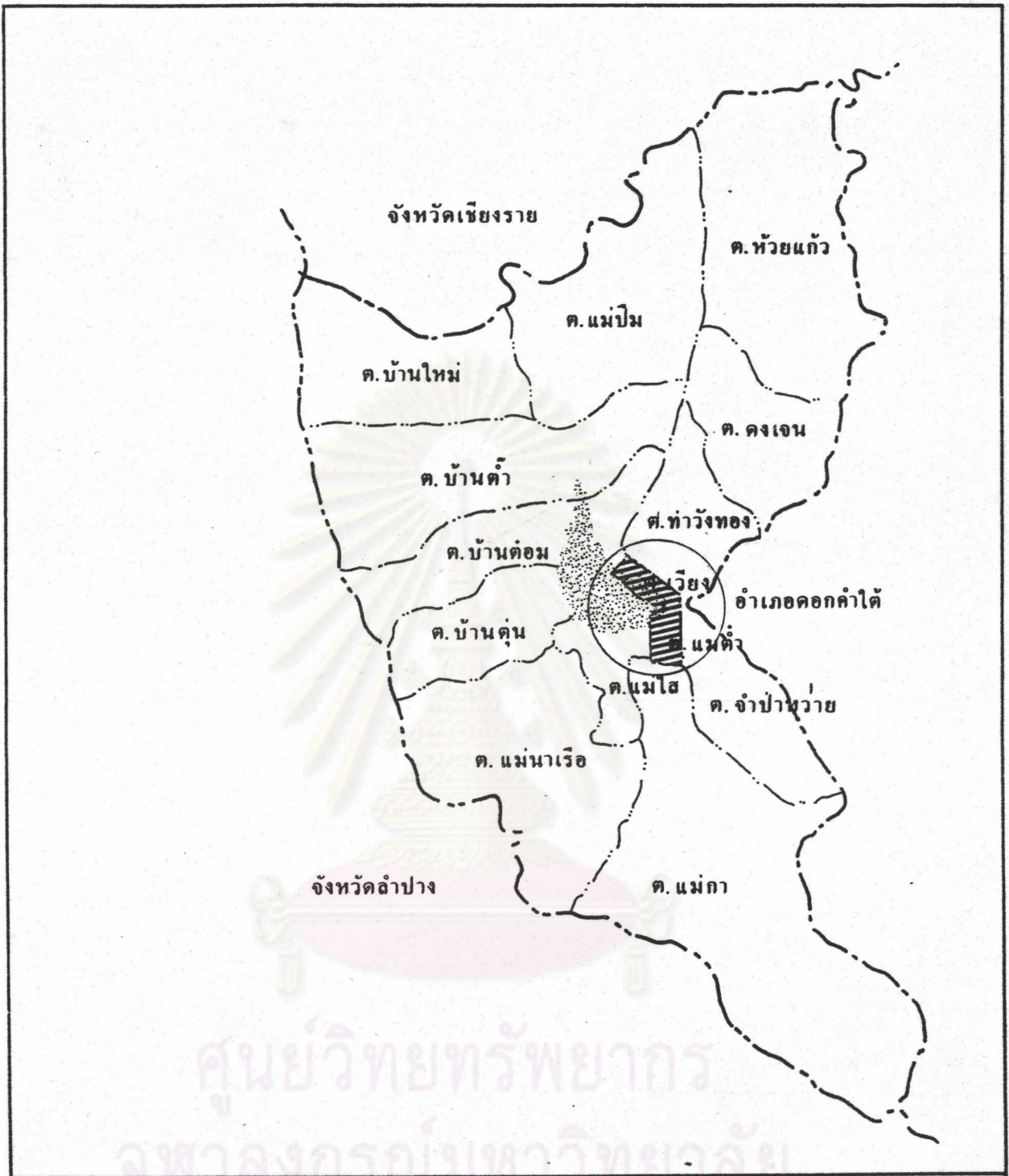

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

4.1 ประวัติชุมชนเมืองพะเยา

เมืองพะเยา มีชื่อเดิมว่า "เมืองภูกามยาว" หรือ "พยาว" เมื่อสมัยก่อนกรุงศรีอยุธยา เคยมีเอกราชอย่างสมบูรณ์โดยมีกษัตริย์ปกครองซึ่งปรากฏตามตำนาน คือ พ.ศ. 1602 พ่อขุนเงิน หรือลาวเงินกษัตริย์ผู้ครองนครเงินยางมีโอรส 2 พระองค์ องค์แรกคือ ขุนชินเป็นองค์รัชทายาท ที่จะครองนครเงินยางต่อไป องค์เล็กมีชื่อว่า ขุนจอมธรรมได้ส่วนแบ่งให้ไปสร้างเมืองใหม่ที่เชิงเขาตอยชมภูทางด่วน แล้วตั้งชื่อเมืองว่า "เมืองภูกามยาว" (ภายหลังเพี้ยนเป็นพะเยา) มีอาณาเขตกว้างใหญ่ มีลักษณะคล้ายกับลูกน้ำเต้า มีหนองน้ำอยู่ทางทิศตะวันตก อันหมายถึง กว๊านพะเยา ขุนเจืองพระราชโอรสของขุนจอมธรรมได้ครองเมืองภูกามยาวต่อจากพระราชบิดา ในสมัยขุนเจืองนี้ได้ขยาย อาณาเขตเมืองภูกามยาวออกไปอย่างกว้างขวาง ได้ยกทัพไปปราบเมืองต่างๆ มีอำนาจทั้งล้านช้าง ล้านนา และเมืองแกว (เวียงจันทน์) หลังจากสิ้นสมัยของขุนเจืองมีวีรกษัตริย์ที่ครองเมืองภูกามยาวอีกองค์หนึ่งมีชื่อว่า พ่อขุนงำเมือง พระราชโอรสของพ่อขุนมิ่งเมือง ซึ่งเป็นศิษย์ร่วมอาจารย์เดียวกันกับพ่อขุนรามคำแหงมหาราชกษัตริย์ครองกรุงสุโขทัยขณะนั้นกษัตริย์ที่ครองเมืองนครเงินยางคือ พ่อขุนเม็งราย ซึ่งกษัตริย์ทั้งสามพระองค์นี้มีสัมพันธไมตรีกันเป็นอย่างดีได้ทรงทำพิธีสัตย์สาบานกันขึ้น ณ ริมฝั่งแม่น้ำขุ่นกว่าจะไม่ผูกเวรแก่กันจะเป็นมิตรสหายกัน โดยการกรีดโลหิตออกรวมกันในขันผสมน้ำแล้วทรงดื่มพร้อมกัน ภายหลังแม่น้ำแห่งนี้ได้ชื่อว่า "แม่น้ำอิง" ซึ่งอยู่ในจังหวัดพะเยาในปัจจุบัน ต่อจากสมัยพ่อขุนงำเมืองมีราชโอรสได้ครองเมืองพะเยาสืบต่อมาอีกหลายพระองค์จนถึงสมัยพ่อขุนคำลือ ในสมัยนั้นพระยาคำฟูผู้ครองเมืองนครเงินยางได้ชวนพระยาแก้วแห่งนครเมืองน่านยกทัพตีเมืองพะเยาจนแตกสูญเสียอิสรภาพ เมืองพะเยาจึงได้ถูกผนวกเข้าในอาณาจักรล้านนานั้นเป็นอันสิ้นสุดระยะเวลารุ่งเรืองในฐานะอาณาจักรอิสระ 267 ปี

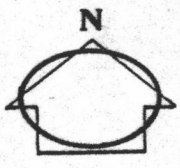
เมื่ออาณาจักรล้านนาตกเป็นของพม่าใน ปี พ.ศ. 2101 พม่าได้ให้ขุนนางมอญปกครอง

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองพะเยา

แสดง: ที่ตั้งชุมชนเมืองพะเยา

แผนที่: 4.1

ที่มา:

มาตราส่วน: 5 0 5 กม

เมืองแทนต่อมาในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช อาณาจักรล้านนาจึงกลับมาขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยา อีกในราว พ.ศ. 2139 หลังจากนั้นก็ตกเป็นของพม่าบ้างกรุงศรีอยุธยาบ้างสุดแต่ฝ่ายใดจะมีอำนาจ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เมื่อ พ.ศ. 2330 พม่ายกทัพมาทางหัวเมืองฝ่ายเหนือ ผ่านฝาง เชียงราย เชียงแสนและพะเยา ผู้คนกลัวแตกตื่นอพยพไปอยู่ลำปางทำให้เมืองพะเยาร้างไปเป็นเวลาถึง 56 ปี จนในพ.ศ. 2475 มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองได้ยุบตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครเสียมหมด เมืองต่าง ๆ จึงมีฐานะเป็นอำเภอ เมืองพะเยาจึงเป็นอำเภอพะเยาสังกัดจังหวัดเชียงราย ในพ.ศ. 2520 ได้มีประกาศพระราชบัญญัติจัดตั้งเป็นจังหวัดพะเยาทำให้อำเภอพะเยามีฐานะเป็น จังหวัดพะเยา ปัจจุบันจังหวัดพะเยาแบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองพะเยา อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอจุน อำเภอปง อำเภอเชียงคำและอำเภอเชียงม่วน

4.2 ลักษณะทางกายภาพ

4.2.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของชุมชนเมืองพะเยามีลักษณะเป็นกั้นกะทะ คือ มีอาณาเขตรอบนอกเป็นทิวเขาโอบล้อมเมือง ลักษณะโดยทั่วไปเป็นที่ลาดตอน คือ ในบริเวณเป็นที่ราบหรือที่ลุ่มต่ำและในบางบริเวณเป็นที่เนินสูงต่ำสลับกันไป บริเวณกลางเมืองมีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือ "กว๊านพะเยา" ให้ชาวเมืองพะเยาได้ใช้ประโยชน์ทั้งเป็นแหล่งน้ำใช้ แหล่งประมงและเกษตรกรรม รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยว ขอบเขตพื้นที่ชุมชนที่ศึกษามีเนื้อที่ประมาณ 9 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,625 ไร่ ประกอบด้วย 2 ตำบล คือ ตำบลเวียงและตำบลแม่ต้า มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลแม่ปืม อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ตำบล
ทิศตะวันตก	ติดกับ	อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

4.2.2 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะอากาศของชุมชนเมืองพะเยา จากข้อมูลสถานีตรวจอากาศจังหวัดพะเยา กรมอุตุนิยมวิทยาพบว่า ลักษณะอากาศของชุมชนเมืองพะเยาตามตำแหน่งที่ตั้งซึ่งอยู่ในเขตร้อนค่อนข้างไปทางเขตอบอุ่น ในฤดูหนาวมีอากาศค่อนข้างเย็นที่มีฤดูแล้งยาวนาน และมีอากาศร้อนจัดในฤดูร้อน ทั้งนี้เนื่องจากอยู่ห่างไกลจากทะเล และหากพิจารณาตามวิธีแจกประเภทภูมิอากาศของ Koepfen โดยใช้ข้อมูลของอุณหภูมิและปริมาณน้ำฝนเป็นหลักพบว่า ชุมชนเมืองพะเยามีลักษณะภูมิอากาศแบบ Aw คือ ภูมิอากาศแบบร้อนชื้น (Tropical Rainy Climate) มีอุณหภูมิเฉลี่ยรายเดือนสูงกว่า 18 องศาเซลเซียสและแห้งแล้งในฤดูหนาว ชุมชนเมืองพะเยาแบ่งลักษณะอากาศเป็น 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน	ตั้งแต่ เดือนมีนาคม ถึง เดือนเมษายน
ฤดูฝน	ตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม
ฤดูหนาว	ตั้งแต่ เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนกุมภาพันธ์

4.2.3 ลักษณะดิน

ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของจังหวัดพะเยาเป็นภูเขา ดังนั้นดินที่ปกคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็นดินภูเขาซึ่งเกิดจากการสลายตัวของหินภูเขาส่วนภายในบริเวณหุบเขาซึ่งเป็นที่ราบขนาดเล็ก ๆ ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำอิงและที่ราบขั้นบันไดระดับต่าง ๆ

บริเวณชุมชนเมืองพะเยา ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกของกว๊านพะเยาเป็นที่ราบที่เกิดจากการทับถมของตะกอนที่แม่น้ำอิงพัดพามา ซึ่งเป็นที่ราบน้ำท่วมถึงและมีระดับต่ำที่สุดจะเป็นบริเวณที่ทับถมของตะกอนใหญ่ ๆ ที่แม่น้ำอิงพัดพามาก ๆ ปี และการสะสมของตะกอนละเอียดในช่วงฤดูน้ำหลากและการลดลงของน้ำอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นลักษณะของดินเหนียวที่มีความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากพัดพาตะกอนจากบริเวณป่าที่สูง ดินดังกล่าวจึงเหมาะแก่การเพาะปลูกแต่ดินมีเนื้อละเอียดจึงระบายน้ำไม่ดี พืชที่เหมาะสมส่วนใหญ่จึงเป็นข้าว

4.2.4 แหล่งน้ำธรรมชาติ

แหล่งน้ำของชุมชนเมืองพะเยา เนื่องจากชุมชนเมืองพะเยาอยู่ริมฝั่งตะวันออกของแหล่งน้ำขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของประเทศ คือ กว๊านพะเยาซึ่งมีปริมาตรกักเก็บสูงสุดเท่ากับ 32.22 ล้านลูกบาศก์เมตร มีขนาดพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 17.55 ตารางกิโลเมตร หรือ 10,965.37 ไร่

แม่น้ำอิง แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญเป็นอันดับสองของชุมชนเมืองพะเยา ซึ่งเป็นลำน้ำหลัก ที่เกิดจากการรวมตัวของลำน้ำสายต่าง ๆ จากเทือกเขาทางด้านตะวันตกของอำเภอแม่ใจ ไหลลงสู่กว๊านพะเยา ผ่านอำเภอดอกคำใต้ อำเภอจุน อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย และไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 240 กิโลเมตร ลำน้ำมีขนาดเล็กและตื้นเขิน ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรโดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ทางด้านตะวันออกของชุมชนเมืองพะเยา

4.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ลักษณะทางเศรษฐกิจของชุมชนเมืองพะเยา ที่จะนำมาศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย อุตสาหกรรม การค้าและการบริการ การเงิน การเกษตรและการประมง และการท่องเที่ยว ซึ่งการศึกษาหัวข้อดังกล่าว จะมีหัวข้อย่อยที่กล่าวถึง ขนาด จำนวน การเปลี่ยนแปลง ที่ตั้ง และแนวโน้ม มีรายละเอียดของการศึกษาดังนี้

4.3.1 อุตสาหกรรม

1) ขนาด ประเภท ที่ตั้งของอุตสาหกรรม ปี พ.ศ.2536 อำเภอเมืองพะเยา มีโรงงานอุตสาหกรรมทุกประเภทรวม 214 แห่ง (ประมาณร้อยละ 44.4 ของทั้งจังหวัด) มีอัตราการขยายตัวระหว่างปี พ.ศ.2531-2536 เฉลี่ยร้อยละ 7.36 ต่อปี อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเกษตร โดยเฉพาะโรงสีคือ มีจำนวน 123 โรงหรือร้อยละ 57.47 ของทั้งอำเภอเมืองพะเยารองลงมาเป็นอุตสาหกรรมบริการ จำนวน 43 โรง คิดเป็นร้อยละ 20.09

ตารางที่ 4.1 จำนวน เงินทุน และแรงงานรายประเภทอุตสาหกรรมของจังหวัดพะเยา ปี พ.ศ.2536

ประเภทอุตสาหกรรม		จำนวนสถานประกอบการ			เงินทุน			แรงงาน		
		เทศบาล	อ.เมือง	จ.พะเยา	เทศบาล	อ.เมือง	จ.พะเยา	เทศบาล	อ.เมือง	จ.พะเยา
ประเภทที่ 1	อุตสาหกรรมกระดาษ	11	123	320	23,496,000	59,879,800	179,598,100	98	536	2,053
	ร้อยละ (%)	3.4	38.4	100.0	13.1	33.3	100.0	4.8	26.1	100.0
ประเภทที่ 2	อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	7	12	24	9,180,000	155,440,000	253,386,800	59	634	1,128
	ร้อยละ (%)	29.2	50.0	100.0	3.6	61.3	100.0	5.2	56.2	100.0
ประเภทที่ 3	อุตสาหกรรมก่อสร้าง	1	20	42	38,000	39,366,000	59,336,100	2	223	441
	ร้อยละ (%)	2.4	47.6	100.0	0.1	66.3	100.0	0.5	50.6	100.0
ประเภทที่ 4	อุตสาหกรรมบริการ	30	43	73	23,545,400	41,242,000	53,447,300	117	198	311
	ร้อยละ (%)	41.1	58.9	100.0	44.1	77.2	100.0	37.6	63.7	100.0
ประเภทที่ 5	อุตสาหกรรมแปรรูปไม้และเฟอร์นิเจอร์	1	5	5	1,200,000	4,653,000	6,453,000	27	142	115
	ร้อยละ (%)	20.0	100.0	100.0	18.6	72.1	100.0	23.5	123.5	100.0
ประเภทที่ 6	อุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ	5	11	19	5,618,300	14,917,300	36,909,300	32	120	195
	ร้อยละ (%)	26.3	57.9	100.0	15.2	40.4	100.0	16.4	61.5	100.0
รวม	จำนวน	55	214	482	63,077,700	315,498,100	589,130,600	335	1,853	4,243
	ร้อยละ (%)	11.4	44.4	100.0	10.7	53.6	100.0	7.9	43.7	100.0

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา , 2536.

ตารางที่ 4.2 จำนวน เงินทุน และแรงงานรายประเภทอุตสาหกรรมของอำเภอเมืองพะเยาแยกเป็นในเขตและนอกเขตเทศบาล

ประเภทอุตสาหกรรม ปี พ.ศ. 2531		จำนวนสถานประกอบการ			เงินทุน			แรงงาน		
		ในเขต	นอกเขต	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม
ประเภทที่ 1	อุตสาหกรรมกาบกระดาษ	13	55	68	29,872,000	30,706,869	60,578,869	98	86	184
	ร้อยละ (%)	19.1	80.9	100.0	49.3	50.7	100.0	53.8	46.7	100.0
ประเภทที่ 2	อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	3	3	6	1,350,000	17,590,000	18,940,000	20	23	43
	ร้อยละ (%)	50.0	50.0	100.0	7.1	92.9	100.0	46.5	53.5	100.0
ประเภทที่ 3	อุตสาหกรรมก่อสร้าง	0	3	3	0	6,980,000	6,980,000	0	66	66
	ร้อยละ (%)	0.0	100.0	100.0	0.0	100.0	100.0	0.0	100.0	100.0
ประเภทที่ 4	อุตสาหกรรมบริการ	0	3	3	0	10,250,000	10,250,000	0	194	194
	ร้อยละ (%)	0.0	100.0	100.0	0.0	100.0	100.0	0.0	100.0	100.0
ประเภทที่ 5	อุตสาหกรรมแปรรูปไม้และเฟอร์นิเจอร์	4	0	4	1,896,800	0	1,896,800	11	0	11
	ร้อยละ (%)	100.0	0.0	100.0	100.0	0.0	100.0	100.0	0.0	100.0
ประเภทที่ 6	อุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ	0	2	2	0	3,096,512	3,096,512	0	16	16
	ร้อยละ (%)	0.0	100.0	100.0	0.0	100.0	100.0	0.0	100.0	100.0
รวม	จำนวน	20	66	86	33118800	68623381	101742181	129	385	514
	ร้อยละ (%)	23.3	76.7	100.0	32.6	67.4	100.0	25.1	74.9	100.0

ประเภทอุตสาหกรรม ปี พ.ศ. 2536		จำนวนสถานประกอบการ			เงินทุน			แรงงาน		
		ในเขต	นอกเขต	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม
ประเภทที่ 1	อุตสาหกรรมกาบกระดาษ	11	112	123	23,496,000	36,383,800	59,879,800	98	438	536
	ร้อยละ (%)	8.9	91.1	100.0	39.2	60.8	100.0	18.3	81.7	100.0
ประเภทที่ 2	อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	7	5	12	9,180,000	146,260,000	155,440,000	59	575	634
	ร้อยละ (%)	58.3	41.7	100.0	5.9	94.1	100.0	9.3	90.7	100.0
ประเภทที่ 3	อุตสาหกรรมก่อสร้าง	1	19	20	38,000	39,328,000	39,366,000	2	221	223
	ร้อยละ (%)	5.0	95.0	100.0	0.1	99.9	100.0	0.9	99.1	100.0
ประเภทที่ 4	อุตสาหกรรมบริการ	30	13	43	23,545,400	17,696,600	41,242,000	117	81	198
	ร้อยละ (%)	69.8	30.2	100.0	57.1	42.9	100.0	59.1	40.9	100.0
ประเภทที่ 5	อุตสาหกรรมแปรรูปไม้และเฟอร์นิเจอร์	1	4	5	1,200,000	3,453,000	4,653,000	27	115	142
	ร้อยละ (%)	20.0	80.0	100.0	25.8	74.2	100.0	19.0	81.0	100.0
ประเภทที่ 6	อุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ	5	6	11	5,618,300	9,299,000	14,917,300	32	88	120
	ร้อยละ (%)	45.5	54.5	100.0	37.7	62.3	100.0	26.7	73.3	100.0
รวม	จำนวน	55	159	214	63077700	252420400	315498100	335	1518	1853
	ร้อยละ (%)	25.7	74.3	100.0	20.0	80.0	100.0	18.1	81.9	100.0

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา , 2536.

ตารางที่ 4.3 การเปลี่ยนแปลงจำนวน เงินทุน และแรงงานรายประเภทอุตสาหกรรมของอำเภอเมืองพะเยาแยกเป็นในเขตและนอกเขตเทศบาล

ประเภทอุตสาหกรรม		จำนวนสถานประกอบการ			เงินทุน			แรงงาน		
		ในเขต	นอกเขต	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม	ในเขต	นอกเขต	รวม
ประเภทที่ 1	อุตสาหกรรมการเกษตร	-2	57	55	-6376000	5676931	-699069	0	352	352
	ร้อยละ (%)	-2.6	17.3	13.5	-3.6	3.1	-0.2	0.0	66.2	31.9
ประเภทที่ 2	อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	4	2	6	7830000	128670000	136500000	39	552	591
	ร้อยละ (%)	22.2	11.1	16.7	96.7	121.9	120.1	32.5	400.0	229.1
ประเภทที่ 3	อุตสาหกรรมก่อสร้าง	1	16	17	38000	32348000	32386000	2	155	157
	ร้อยละ (%)	-	66.9	94.4	-	77.2	77.3	-	39.1	39.6
ประเภทที่ 4	อุตสาหกรรมบริการ	30	10	40	23545400	7446600	30992000	117	-113	4
	ร้อยละ (%)	-	56.6	222.2	-	12.1	60.4	-	-9.7	0.3
ประเภทที่ 5	อุตสาหกรรมแปรรูปไม้และเฟอร์นิเจอร์	-3	4	1	-696800	3453000	2756200	16	115	131
	ร้อยละ (%)	-12.5	ERR	4.2	-6.1	-	24.2	24.2	-	198.5
ประเภทที่ 6	อุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ	5	4	9	5618300	6202488	11820788	32	72	104
	ร้อยละ (%)	-	33.3	75.0	-	33.4	63.6	-	75.0	108.3
รวม	จำนวน	35	93	128	29958900	183797019	213755919	206	1133	1339
	ร้อยละ (%)	29.2	23.5	24.8	15.1	44.6	35.0	26.6	49.0	43.4

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา , 2536.

โรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 214 โรงในอำเภอเมืองพะเยาส่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลเมืองพะเยา คือ 159 โรง หรือร้อยละ 74.30 ของจำนวนโรงงานในอำเภอเมือง และอีก 59 โรง หรือร้อยละ 26.70 อยู่ในเขตอำเภอเมืองพะเยา ประเภทโรงงานที่อยู่นอกเขตเทศบาลส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเกษตร โดยเฉพาะโรงสี คือ จำนวน 112 โรงหรือร้อยละ 52.33 ส่วนประเภทโรงงานที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมบริการ คือมีจำนวน 30 โรง หรือร้อยละ 14.02

ขนาดของโรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอเมืองพะเยา จำแนกตามขนาดของเงินทุนและจำนวนแรงงาน พบว่า โรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอเมืองพะเยามีขนาดเล็ก กล่าวคือ มีโรงงานอุตสาหกรรมที่มีเงินลงทุนไม่เกินหนึ่งล้านบาทถึง 188 โรงหรือร้อยละ 81.74 ของโรงงานทั้งหมดในอำเภอเมืองพะเยา (230 โรง) จำนวนแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มีจำนวนไม่เกิน 10 คน มีจำนวนถึง 193 โรงหรือร้อยละ 83.91 ส่วนการเปลี่ยนแปลงขนาดของโรงงานอุตสาหกรรมพบว่า ในช่วงระหว่างปี 2531-2536 ขนาดของโรงงานอุตสาหกรรมมีแนวโน้มมีขนาดใหญ่ขึ้น กล่าวคือ มีขนาดของเงินทุนและจำนวนแรงงานของสถานประกอบการใหญ่ขึ้น คือ จำนวนเงินทุนของสถานประกอบการมีจำนวนมากขึ้น กล่าวคือ ในปี พ.ศ.2531 สถานประกอบการที่มีเงินลงทุนมากกว่า 10 ล้านบาทมีเพียง 1 โรงเท่านั้น ส่วนในปี พ.ศ.2536 มีสถานประกอบการที่มีเงินลงทุนมากกว่า 10 ล้านบาทจำนวนเพิ่มเป็น 7 โรงงาน

2) ขนาดการจ้างงาน พบว่าในปี พ.ศ.2531 มีสถานประกอบการที่มีการจ้างงานไม่เกิน 100 คน แต่ในปีพ.ศ.2536 มีสถานประกอบการที่มีการจ้างงานเกิน 100 คนมีจำนวน เพิ่มขึ้นอีก 2 โรงเป็น 3 โรง

การจ้างงานของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตอำเภอเมืองพะเยา ในปี พ.ศ.2531 มีจำนวนรวม 685 คนและเพิ่มเป็น 1,853 คน ในปี พ.ศ.2535 คิดเป็นอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 28.42 ต่อปี

3) แนวโน้มการขยายตัวของโรงงาน การขยายตัวของโรงงานในอำเภอเมืองพะเยา เมื่อเปรียบเทียบจำนวนสถานประกอบการอุตสาหกรรมในปี พ.ศ.2531-2536 พบว่า มีโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นทั้งหมด 128 โรง เพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลเมืองพะเยา 35 โรง

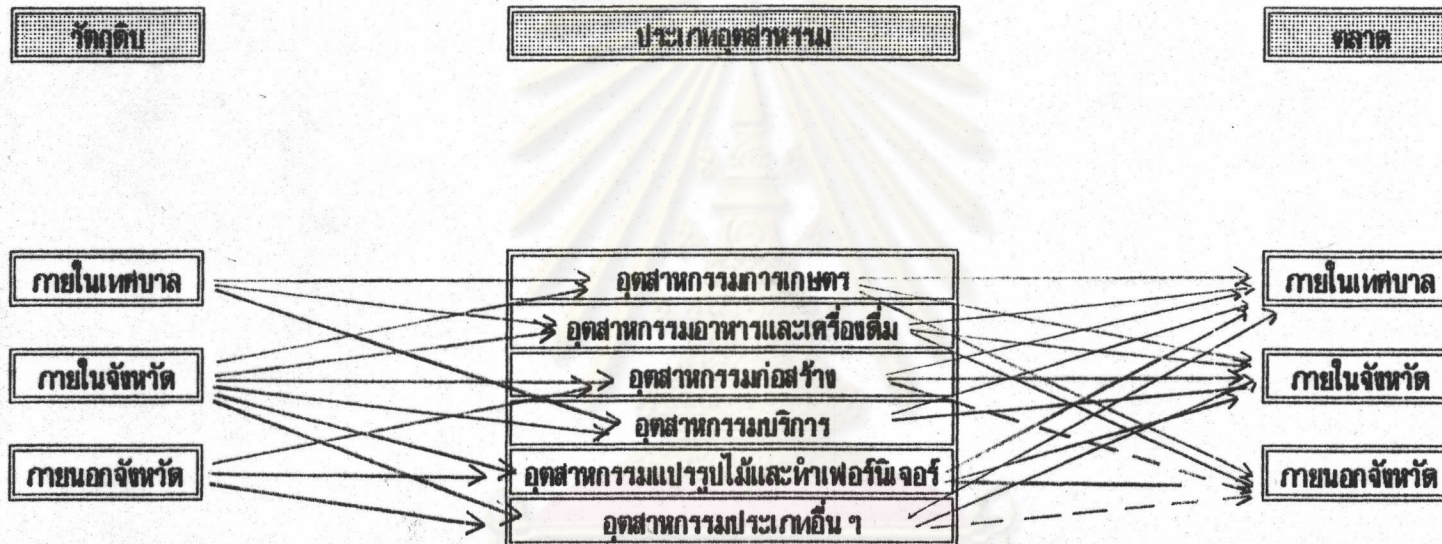
ตารางที่ 4.4 จำนวนเงินทุนของโรงพยาบาลอุตสาหกรรมของอำเภอเมืองพะเยา ปี พ.ศ.2531 และ ปี พ.ศ.2536

จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)	ปี พ.ศ.2531			ปี พ.ศ.2536			ขนาดการเปลี่ยนแปลงต่อปี		% การเปลี่ยนแปลงต่อปี
	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม	จำนวน	ร้อยละ	
< 0.1	23	26.7	26.74	74	32.2	32.17	51	35.42	36.96
0.10-0.49	35	40.7	67.44	102	44.3	76.52	67	46.53	31.90
0.50-0.99	5	5.8	73.26	12	5.2	81.74	7	4.86	23.33
1.00-4.99	17	19.8	93.02	27	11.7	93.48	10	6.94	9.80
5.00-9.99	5.0	5.8	98.84	8.0	3.5	96.96	3	2.08	10.00
> 10.00	1	1.2	100.00	7	3.0	100.00	6	4.17	100.00
รวม	86	100.0		230	100.0		144	100.00	27.91

ตารางที่ 4.5 จำนวนแรงงานของโรงพยาบาลอุตสาหกรรมของอำเภอเมืองพะเยา ปี พ.ศ.2531 และ ปี พ.ศ.2536

จำนวนคนงาน (คน)	ปี พ.ศ.2531			ปี พ.ศ.2536			ขนาดการเปลี่ยนแปลงต่อปี		% การเปลี่ยนแปลงต่อปี
	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม	จำนวน	ร้อยละ	
< 10	62	72.1	72.09	193	82.1	82.13	131	87.92	35.22
10 - 19	14	16.3	88.37	26	11.1	93.19	12	8.05	14.29
20 - 49	8	9.3	97.67	12	5.1	98.30	4	2.68	8.33
50 - 99	2	2.3	100.00	1	0.4	98.72	-1	-0.67	-8.33
> 100	0	0.0	100.00	3	1.3	100.00	3	2.01	-
รวม	86	100.0		235	100.0		149	100.00	28.88

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา, 2536.

แผนภูมิที่ 4. 1ความสัมพันธ์ของกระบวนการผลิตและการบริการของอุตสาหกรรมของเทศบาลเมืองพะเยา

(ร้อยละ 27.35) และเพิ่มขึ้นนอกเขตเทศบาลเมือง 93 โรง (ร้อยละ 72.65) ประเภทของอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมเกษตรเพิ่มขึ้น 57 โรง ซึ่งเป็นการเพิ่มของโรงงานที่อยู่นอกเขตเทศบาลทั้งสิ้น (ร้อยละ 44.53) รองลงมาคือ อุตสาหกรรมบริการเพิ่มขึ้น 39 โรง (ร้อยละ 30.74) เพิ่มในเขตเทศบาล 26 โรง และนอกเขตเทศบาล 13 โรง ดังนั้นหากดูจากการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมแยกตามประเภท พบว่า ในเขตเทศบาลเมืองมีแนวโน้มที่จะเป็นอุตสาหกรรมบริการ ส่วนอุตสาหกรรมที่มีขนาดใหญ่ที่อาจก่อให้เกิดมลภาวะแก่เมืองนั้นมีแนวโน้มลดลงดังจะเห็นได้จากการลดลงของอุตสาหกรรมเกษตร (โรงสี) ที่ลดลงในขณะเดียวกันการเพิ่มขึ้นของอุตสาหกรรมบริการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น คือ มีจำนวน 4 โรง ในปี 2531 และเพิ่มเป็น 30 โรงในปี 2536 ซึ่งคิดเป็นอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีถึงร้อยละ 108.3 ต่อปี ซึ่งอุตสาหกรรมประเภทนี้เป็นอุตสาหกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนทั้งสิ้น เช่น ซ่อมเครื่องยนต์ ซ่อมรถจักรยานยนต์ รถยนต์ เคาะพ่นสี ล้างอัดฉีด ส่วนแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโรงงานอุตสาหกรรมแยกตามประเภทนอกเขตเทศบาล พบว่า ประเภทของอุตสาหกรรมที่อยู่นอกเขตเทศบาลส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้พื้นที่มาก เป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลภาวะ เช่น โรงสี โรงโม่และย่อยหิน ผลิตภัณฑ์ซีเมนต์ ทำอิฐดินเผา เป็นต้น

4) **วัตถุดิบและตลาด** หากพิจารณารายละเอียดถึงกระบวนการผลิตและตลาดของโรงงานอุตสาหกรรมในชุมชนเมืองพะเยา พบว่า ประเภทของโรงงานอุตสาหกรรมทั้ง 6 ประเภทของชุมชนเมืองพะเยาอาศัยวัตถุดิบจากภายนอกชุมชนทั้งสิ้น ทั้งอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในภาคเกษตรกรรมและนอกเกษตรกรรม ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ที่ใช้เพื่อการเกษตรกรรมในชุมชนมีจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนตลาดของผลผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ยังคงเป็นไปเพื่อสนองความต้องการของชุมชนเมืองพะเยาและชุมชนภายในจังหวัด ผลผลิตที่สามารถส่งไปยังตลาดนอกจังหวัดได้ คือ อุตสาหกรรมทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าว

4.3.2 การค้าและการบริการ

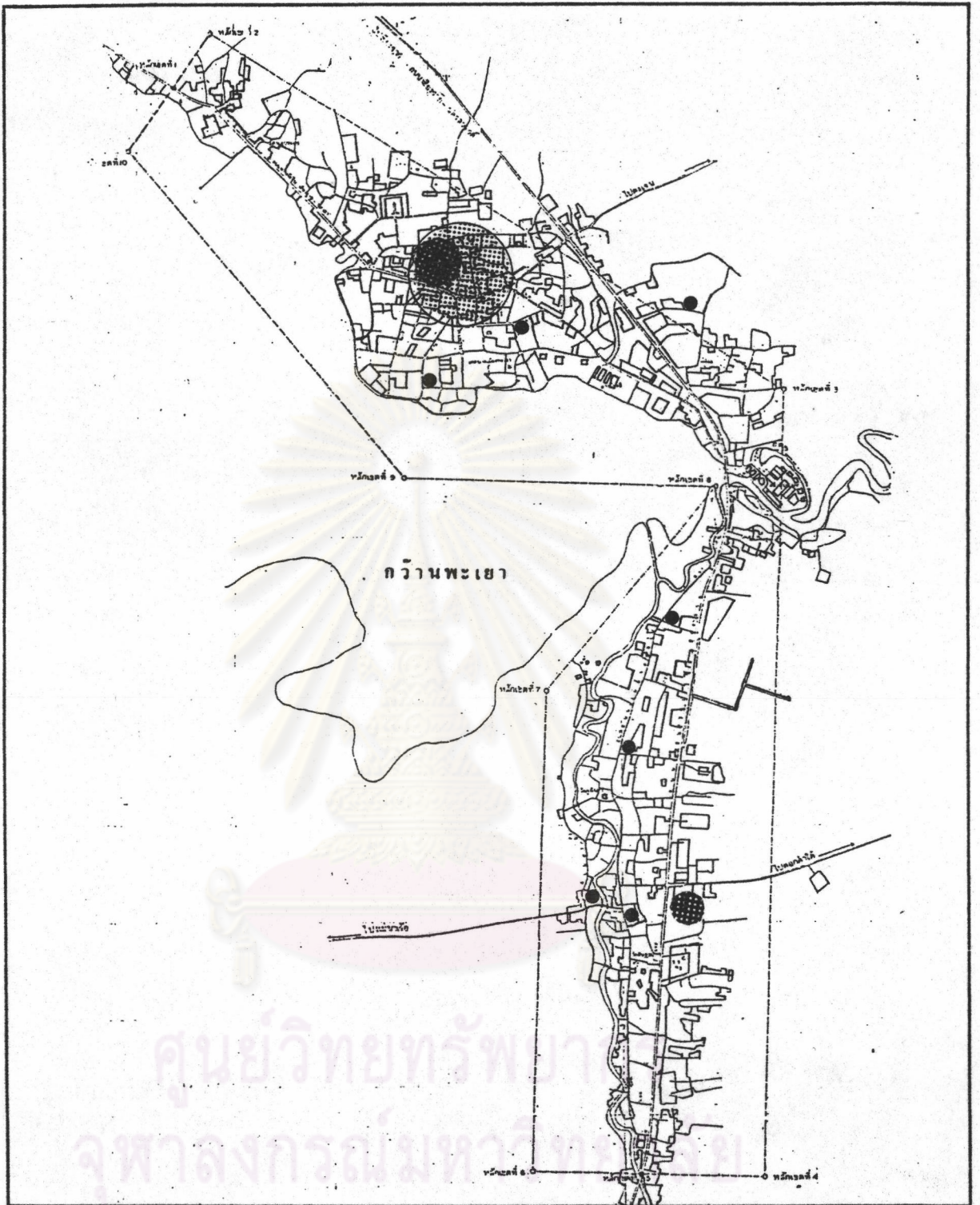
1) **ประเภทของการค้าและการบริการและที่ตั้ง** ชุมชนเมืองพะเยาแบ่งของการค้าและการบริการเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ตลาดสด ย่านศูนย์กลางการค้า และการค้าและการบริการละแวกบ้าน

1.1) ตลาดสด ภายในชุมชนเมืองพะเยามีตลาดสดทั้งสิ้น 4 แห่งคือ เป็นตลาดสดที่อยู่ในตำบลเวียง 3 แห่ง และอยู่ในตำบลแม่ต้า 1 แห่งและทั้งหมดเป็นตลาดของเอกชนทั้งสิ้น ตลาดสดที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนเมืองพะเยาและของจังหวัดตั้งอยู่ในตำบลเวียงคือตลาดที่อยู่บนถนนประเทศอุรทิศยาวตลอดไปจนถึงถนนราชสัมพันธ์ ซึ่งเป็นตลาดสด 2 แห่งติดกัน ตลาดที่ทางด้านตะวันออกจะเปิดขายตลอดวัน ส่วนตลาดที่อยู่ทางด้านตะวันตกจะเปิดขายเฉพาะช่วงเช้าเท่านั้น ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งตลาดค้าส่งของชุมชนเมืองพะเยาเป็นตลาดที่นิยมของชาวเมืองพะเยาในการจับจ่ายในช่วงเช้า ลักษณะทั่วไปของตลาดเป็นอาคารชั้นเดียวสำหรับขายเนื้อสัตว์และเป็นลานโล่งสำหรับขายพืชผักทั่วไป ส่วนตลาดที่ตั้งอยู่ในตำบลเวียงอีกแห่งหนึ่งเป็นตลาดขนาดเล็กเปิดบริการเฉพาะช่วงเช้า ประมาณ 1-2 ชั่วโมงเท่านั้นเป็นโรงเรือนไม้ขนาดประมาณ 3 x 5 เมตร และมีร้านสำหรับวางของ สิ่งของที่วางขายจะเป็นสินค้าที่ชาวบ้านนำมาขายเองโดยตรง ส่วนตลาดที่อยู่นอกในเขตตำบลแม่ต๋านตั้งอยู่บริเวณสี่แยกแม่ต้า เปิดบริการเฉพาะช่วงเย็นซึ่งเป็นที่นิยมจับจ่ายของชาวเมืองพะเยาในช่วงเย็น ลักษณะทั่วไปของตลาดเป็นลานโล่งมีโต๊ะวางสินค้า ไปจนถึงแบกกับดิน

1.2) ย่านศูนย์กลางการค้าและการบริการ แหล่งธุรกิจการค้าและบริการของชุมชนเมืองพะเยา ตั้งอยู่ภายในเขตเทศบาลเมืองพะเยาโดยมีย่านการค้าหลักอยู่บนถนนดอนสนาม ซึ่งเป็นถนนสายหลักของเมือง บริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งของย่านการค้า ตลาดสด ธนาคาร สถานที่ราชการ บริเวณนี้เป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานมาเพื่อการค้าและการบริการมาเป็นเวลานานและต่อมามีการขยายตัวออกไปทางด้านเหนือโดยถนนดอนสนามไปถึงถนนประตูกลอง ส่วนทางด้านใต้ขยายไปสู่ถนนเวียงแก้ว ส่วนด้านตะวันตกขยายตัวออกไปถนนประตูลี้ ส่วนทางด้านตะวันตกนั้นได้ขยายตัวออกไปจนถึงถนนรอบกว๊าน

ประเภทของการค้าและบริการ จากการสำรวจพบว่าการค้าปลีกและค้าส่งยังชุมชนรอบนอก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันโดยทั่วไป สินค้าฟุ่มเฟือย และสินค้าที่มีราคาแพงมีจำนวนน้อย สินค้าส่วนใหญ่ส่งมาจากกรุงเทพฯ ส่วนการบริการเป็นการบริการที่ไม่มีความซับซ้อน

1.3) ย่านการค้าและบริการละแวกบ้าน ชุมชนเมืองพะเยานอกจาก

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองพะเยา

แสดง: ที่ตั้งการค้า / บริการ

ย่านศูนย์กลางการค้าของชุมชน

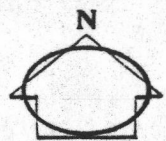
ตลาดสด

การค้าย่าน ละแวก

ที่มา: การสำรวจ, 2536.

แผนที่: 4.2

มาตราส่วน ๑ : ๐.5 : 1 กม.

จะมีย่านการค้าบริเวณถนนคอนสแตนแล้วพบว่า ประชาชนจำนวนไม่น้อยที่นิยมร้านค้าในละแวกบ้าน ซึ่งบางแห่งมีระยะทางห่างจากย่านการค้าหลักไม่ถึง 1 กิโลเมตรลักษณะของร้านค้าในละแวกบ้าน จะมีลักษณะเป็นการค้าขายชั้นล่างของบ้าน หรือ ท่าเิง หรือ ร้านค้าเล็ก ๆ หน้าบ้าน มีสินค้าขายเกือบทุกประเภททั้งของสดของแห้ง ซึ่งร้านค้าแบบนี้จะมีทุกซอยและเปิดขายตลอดวัน เพื่อสนองความต้องการของชุมชนเฉพาะย่านเท่านั้น

2) ขนาดของสถานประกอบการ สถานประกอบการค้าในย่านการค้า ส่วนใหญ่พบว่าเป็นการใช้อาคารร่วมกับพักอาศัยเป็นตึกแถวสูง 2-4 ชั้น โดยมีการใช้เพียงชั้นล่างเป็นสถานประกอบการเท่านั้น มีขนาดการจ้างงานไม่เกิน 5 คน ส่วนการบริการในรูปของนิติบุคคลพบว่า เป็นลักษณะธุรกิจครอบครัวเป็นส่วนใหญ่มีขนาดการจ้างงานไม่เกิน 5 คนเช่นกัน ระดับการศึกษาที่จ้างกันโดยทั่วไปต่ำกว่าปริญญาตรี (ยกเว้นบริษัทสาขา เช่น บริษัทประกันชีวิต ธนาคาร เงินทุนหลักทรัพย์)

3) ประเภทของสินค้าและบริการ และที่มาของสินค้า ชุมชนเมืองพะเยามีสินค้าที่บริการส่วนใหญ่เป็นสินค้าเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน สินค้าฟุ่มเฟือยมีน้อย สินค้าที่มีบริการส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มาจากภายนอกจังหวัดทั้งสิ้น นอกจากสินค้าประเภทอาหารสดซึ่งเป็นสินค้าที่มาจากภายในชุมชนเองและภายในจังหวัด ส่วนการบริการก็ยังคงเป็นการบริการภายในชุมชนเมืองพะเยาและชุมชนภายในจังหวัดเท่านั้น เนื่องจากความซับซ้อน ขนาดของการบริการที่มีอยู่ยังมีน้อยการบริการที่ให้บริการแก่ประชาชนภายนอกชุมชนมีน้อยและไม่ได้มาตรฐาน เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ภัตตาคาร หรือ สถานบันเทิงอื่น ๆ

4) แนวโน้มการขยายตัวทางการค้าและบริการ จากการสอบถามประชาชนในชุมชนพบว่า การค้าและบริการของชุมชนเมืองพะเยามีแนวโน้มที่จะมีความซับซ้อนมากขึ้น กล่าวคือ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2531) ชุมชนเมืองพะเยามีสินค้าและบริการที่มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น เช่น มีโชว์รูมรถยนต์ญี่ปุ่นและรถยนต์ยุโรป ส่วนการบริการมีความหลากหลาย เช่น การบริการจองตั๋วเครื่องบิน บริษัทจัดทัวร์ทั้งในและต่างประเทศ บริการซักอบรีด บริษัทเงินทุนต่าง ๆ ถึงแม้ว่าชุมชนเมืองพะเยามีแนวโน้มการขยายตัวทางการค้าและบริการ

เพียงใดก็ตาม แต่เนื่องจากจังหวัดใกล้เคียงคือ จังหวัดเชียงใหม่และเชียงรายซึ่งเป็นจังหวัดใหญ่สามารถสนองตอบความต้องการของสินค้าและบริการได้มากกว่าและดีกว่าประกอบกับใช้เวลาในการเดินทางเพียง 1-1.5 ชั่วโมงเท่านั้น จึงทำให้ประชาชนจำนวนไม่น้อยที่นิยมไปซื้อสินค้าและรับบริการจากจังหวัดดังกล่าว ดังจะสังเกตเห็นจากสถิติปลายทางของต้นเดือนจะมีประชาชนไม่น้อยที่นิยมไปซื้อสินค้าที่เชียงใหม่ซึ่งมีร้านขายสินค้าส่งราคาถูก (แมคโคร) ทั้งสินค้าที่ใช้ประจำวัน เครื่องใช้ไฟฟ้า และยังมีจำนวนไม่น้อยที่นิยมที่จะไปเที่ยวสถานที่บันเทิงตอนกลางคืนและเป็นสถานที่พาแขกผู้มาเยือนไปเที่ยวหรือเลี้ยงรับรองยังสองจังหวัดนี้ ซึ่งเรื่องนี้ต้องมีการต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ของจังหวัดต่อไป

4.3.3 เกษตรและการประมง

การเกษตรและการประมง นับว่าเป็นอาชีพหลักที่สำคัญของประชากรในระดับจังหวัดโดยรวม พืชเศรษฐกิจหลักและรองของจังหวัดพะเยา คือ ข้าวและพืชไร่ ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดพะเยาเป็นที่ราบลุ่มดินมีความอุดมสมบูรณ์ อำเภอเมืองพะเยาเป็นอำเภอที่มีการใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรมากที่สุดคือ มีพื้นที่สำหรับการเกษตรกรรมในปี 2530 จำนวน 219,824 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.87 ของการพื้นที่เกษตรกรรมของจังหวัด และเพิ่มเป็น 257,924 ไร่ (ร้อยละ 23.32) ในปี 2536 คิดเป็นอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 2.01 ต่อปี

ส่วนทางด้านประมง จังหวัดพะเยามีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญที่สุดสำหรับการประมงคือ กว๊านพะเยา ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตกของอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยาสามารถจับสัตว์น้ำในแต่ละปีเป็นปริมาณและมูลค่าไม่มากนัก คือ ในปี 2527 มีมูลค่า 3,554,000 บาท (ร้อยละ 0.24 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมของจังหวัด) และเพิ่มขึ้น เป็น 4,755,000 บาท (ร้อยละ 0.43 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมของจังหวัด) ในปี 2531 คิดเป็นการอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6.76 ต่อปี นอกจากการประมงของจังหวัดพะเยาจะมาจากกว๊านพะเยาอันเป็นแหล่งธรรมชาติเท่านั้น ปัจจุบันมีเริ่มการทำประมงโดยเลี้ยงในบ่อและในนากันอย่างกว้างขวาง แต่เนื่องจากตลาดทางด้านประมงของจังหวัดค่อนข้างแคบ คือ ใช้บริโภคกันภายในจังหวัดเท่านั้น

พื้นที่ที่เป็นแหล่งเกษตรกรรมของชุมชนเมืองพะเยา ส่วนใหญ่อยู่ทางใต้ของชุมชนเมืองได้แก่พื้นที่ของตำบลแม่ตำพากน้ำ ขนาดพื้นที่ที่ทำกรเกษตรส่วนใหญ่เป็นพืชผักและสวน มีขนาดไม่เกิน 5 ไร่

3.4) การท่องเที่ยว

3.4.1 แหล่งท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชนเมืองพะเยา จากการสำรวจพบว่า มี 4 ประเภท คือ

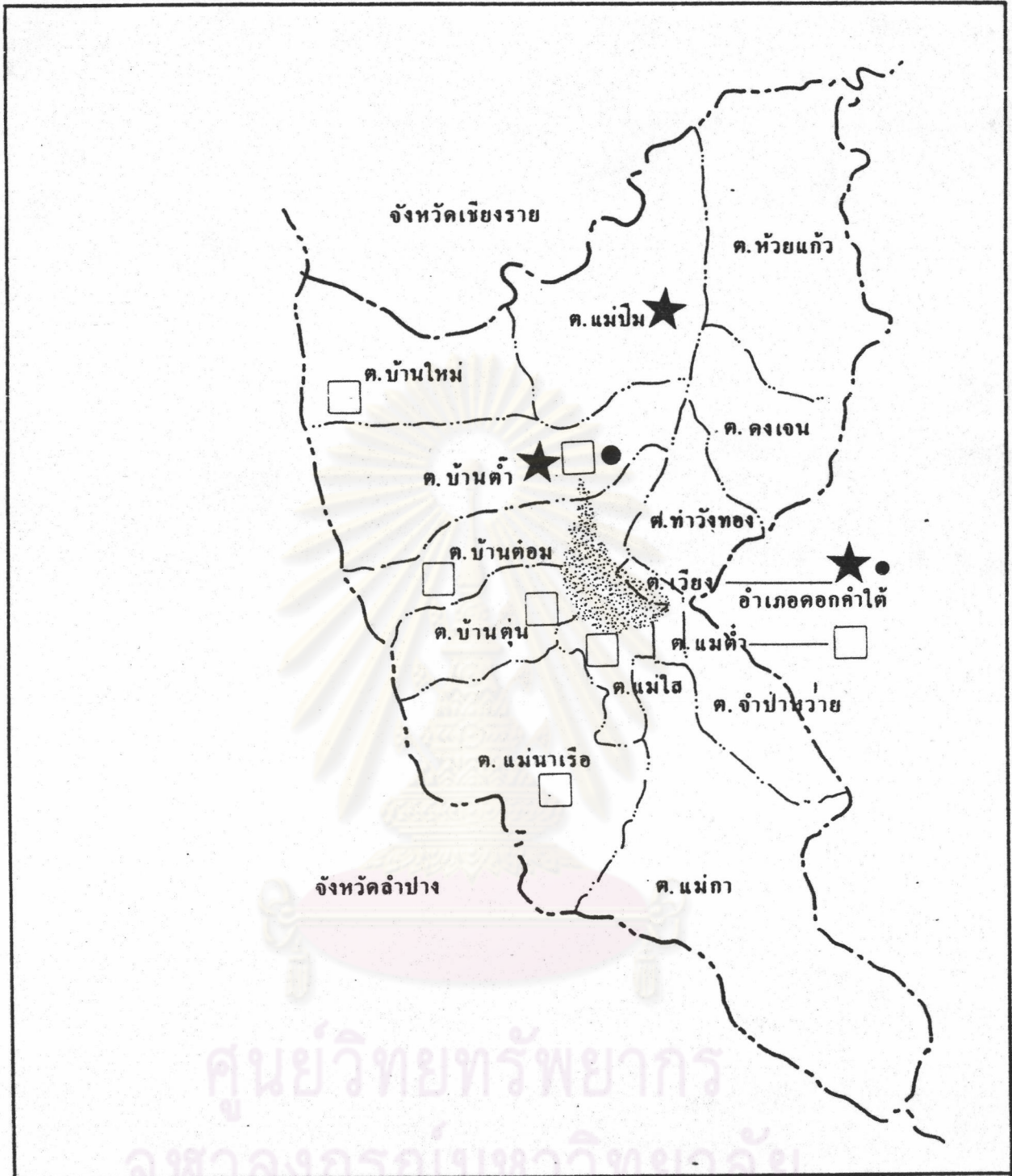
1) แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ กว๊านพะเยา จัดว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดของชุมชนเมืองพะเยา และถูกจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สำคัญที่สุด ในการศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา แพร่ น่านของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2530 ซึ่งปัจจุบันสภาพโดยทั่วไปของกว๊านพะเยาเสื่อมโทรมลงไม่เป็นที่ดึงดูดใจ และไม่เป็นที่ประทับใจของผู้มาเยือนมากนัก ซึ่งผู้ศึกษาจะเสนอแนวทางในการพัฒนาในบทต่อไป

ข้อมูลทั่วไปของกว๊านพะเยา

กว๊านพะเยา เป็นแหล่งน้ำที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 ของประเทศรองจากหนองหานในจังหวัดสกลนครและบึงบรเข็ดในจังหวัดนครสวรรค์และเป็นแหล่งน้ำที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ ครอบคลุมพื้นที่ตามหนังสือสำคัญที่หลวง(ที่ราชพัสดุแปลงทะเบียนหมายเลข พ.ย. 7) ซึ่งจากการสำรวจของสำนักงานราชพัสดุจังหวัดพะเยาปรากฏว่า มีพื้นที่ 12,831 ไร่ 1 งาน 26 6/10 ตารางวา ซึ่งปัจจุบันสำนักงานราชพัสดุจังหวัดได้มอบหมายให้สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดพะเยากรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้ใช้งานและดูแล

กว๊านพะเยา เดิมเป็นพื้นที่ลุ่มประกอบด้วยหมู่บ้าน ไร่ นา และหนองน้ำขนาดต่าง ๆ ซึ่งรับน้ำจากลำน้ำหลายสาย โดยมีแม่น้ำอิงเป็นลำน้ำสายใหญ่ไหลมาจากทิศเหนือและเลี้ยวออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ น้ำในหนองน้ำเหล่านี้จะระบายออกสู่ลำน้ำอิงตลอดเวลา จนกระทั่งระหว่างปี พ.ศ. 2482-2484 กรมประมง ได้สร้างประตูน้ำขึ้นขวางลำน้ำอิง ณ บริเวณที่น้ำไหลออกจากกว๊านทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ มีผลทำให้หนองน้ำธรรมชาติขนาดต่าง ๆ เปลี่ยนสภาพเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ระดับค่อย ๆ สูงขึ้นท่วมหมู่บ้าน และไร่นาจนมีภาพเสาบ่อน้ำกลางกว๊านให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน

ความสำคัญของกว๊านพะเยาต่อชุมชนเมืองพะเยา (จันทร์จิราพร สิบบุญ,

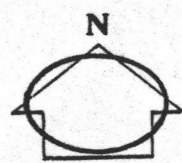
แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองพะเยา

แสดง: แหล่งท่องเที่ยว

- ★ ประเภทธรรมชาติ
- ศิลปะ วัฒนธรรม
- ศิลปะพื้นบ้าน หัตถกรรม

ที่มา:

แผนที่: 4.3

มาตราส่วน: 5 0 5 กม

2530.34-35) ได้สรุปความสำคัญของกว๊านพะเยาที่มีต่อชุมชนไว้ ดังนี้

1. กว๊านมีน้ำอุดมสมบูรณ์ สะดวกในการใช้น้ำได้ตลอดปี
2. เป็นแหล่งน้ำดิบสำหรับประปาของชุมชน
3. เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา
4. เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
5. ก่อให้เกิดอาชีพเป็นอาชีพ เช่น ประมง จักสานผักตบชวา
6. เป็นแหล่งท่องเที่ยว
7. เป็นสัญลักษณ์ของเมือง

ปัญหาของกว๊านพะเยา (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2535, 2-97, 2-99)

มีดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพน้ำในกว๊านพะเยา
2. ปัญหาเกี่ยวกับความสามารถเก็บกักน้ำของกว๊านพะเยาและปัญหาน้ำท่วม
3. ปัญหาเกี่ยวกับพิษน้ำในกว๊านพะเยา
4. ปัญหาเกี่ยวกับปริมาณสัตว์น้ำลดลง
5. ปัญหาเกี่ยวกับการบุกรุกพื้นที่กว๊าน

ศักยภาพและข้อจำกัดสำหรับการพัฒนากว๊านพะเยา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่(อ้างแล้ว, 2535) ได้กล่าวถึงศักยภาพและ

ข้อจำกัดสำหรับการพัฒนากว๊านพะเยาว่า กว๊านพะเยามีศักยภาพสูงมากในการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แต่มีข้อจำกัดอยู่ คือ กว๊านพะเยาเป็นแหล่งน้ำดิบสำหรับการผลิตน้ำประปาและเพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ดังนั้นกิจกรรมใด ๆ ก็ตามจะจัดให้มีขึ้นในกว๊านพะเยาหรือบริเวณใกล้เคียง จะต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อคุณภาพของสัตว์น้ำในกว๊านพะเยาหรือสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของกว๊านพะเยา และต้องเป็นกิจกรรมที่ไม่ขัดแย้งกับขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่นด้วย

2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ชุมชนเมืองพะเยาแหล่งศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น วัดศรีโคมคำ วัดศรีโคมคำ เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนเมืองพะเยายังมีสถาปัตยกรรมยุโรปสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ควอรอนุรักษ์ อยู่บริเวณถนนท่ากว๊าน ซึ่งเป็นบ้านพักอาศัยของ

อดีตนายกเทศมนตรีพะเยา และบ้านร้างที่ตั้งอยู่บนถนนชายกว๊านที่ปล่อยเป็นที่รกร้าง ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และยังเป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของกว๊านพะเยาได้อีกด้วย

3) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น สวนสมเด็จพระเจ้าเป็นสวนสาธารณะที่สำคัญของชุมชนเมืองพะเยา ซึ่งตั้งอยู่บริเวณถนนชายกว๊าน

4) แหล่งท่องเที่ยวประเภทพื้นบ้าน กาดวัว คำว่า "กาด" เป็นภาษาเหนือ (คำเมือง) หมายถึง ตลาด รวมกันก็หมายถึง ตลาดชายวัว/ควาย หรือตลาดค้าสัตว์ทุกประเภท ซึ่งนับว่าเป็นตลาดศูนย์กลางการเกษตรแห่งแรกของจังหวัดพะเยา ตั้งอยู่บนถนนแม่ตำสายในตำบลแม่ตำ ปัจจุบันยังคงเปิดดำเนินการอยู่ โดยเปิดบริการทุกวันจันทร์ จากการสอบถามพบว่า กาดวัวเริ่มลดความสำคัญลง เนื่องจาก ปัจจุบันชุมชนเมืองไม่มีการแหล่งเกษตรกรรม ประกอบกับตลาดเช่นนี้ได้เปิดบริการทั่วไปในเกือบทุกอำเภอทำให้กิจการไม่คึกคักเท่าที่ควร สภาพตลาดเสื่อมโทรม ซึ่งผู้ศึกษาจะเสนอแนวทางในการปรับปรุงกาดวัวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทพื้นบ้านให้มีความสำคัญต่อไป

นอกจากแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนเมืองพะเยาที่ได้กล่าวมาแล้ว บริเวณใกล้เคียงของจังหวัดในรัศมีที่ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 0.5-1 ชั่วโมงมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ วัดอนาลโย ซึ่งเป็นวัดที่ตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกของชุมชนเมืองพะเยาอยู่ฝั่งตรงกันข้ามกับชุมชนเมืองพะเยา เป็นสถานที่ที่น่าสนใจเป็นที่รวมงานสถาปัตยกรรมหลายสมัยทั้งของไทยและจีน มีการจัดภูมิทัศน์บริเวณวัดได้สวยงาม นอกจากนี้ยังในบริเวณใกล้เคียงวัดอนาลโย มีอ่างเก็บน้ำ น้ำตก และในระหว่างการเดินทางจากชุมชนเมืองพะเยาและวัดอนาลโยจะผ่านชุมชนบ้านต้า บ้านต้อม บ้านแม่ใส บ้านแม่ณาเรือ ซึ่งบริเวณดังกล่าว เป็นแหล่งหัตถอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่สำคัญของจังหวัดพะเยา ดังนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นนอกจากจะช่วยเป็นโรงงานหัตถกรรมของชุมชนชนบทที่อยู่รอบชุมชนเมืองพะเยาได้รับการพัฒนาไปด้วย

3.4.2 สถานบริการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

1) โรงแรมและที่พัก

ชุมชนเมืองพะเยามีโรงแรมและที่พัก ทั้งหมด 5 แห่ง ได้แก่ โรงแรมธารทอง โรงแรมวัฒนา โรงแรมเฉลิมศักดิ์ บังกิโลศิริพันธ์ ซึ่งโรงแรมทั้งหมดมีอัตราค่าบริการตั้งแต่ 100 - 400 บาทต่อคืน สภาพของโรงแรมและทั้งสภาพแวดล้อมโดยรอบเสื่อมโทรม เปิดบริการมานานกว่า 10 ปี ขาดการปรับปรุง และจากการสอบถามพบว่า ผู้มาเข้าพัก ส่วนใหญ่เป็นพนักงานขายของ นอกจากบังกิโลศิริพันธ์ที่เป็นนักท่องเที่ยวบ้าง เนื่องจากตั้งอยู่ริมฝั่งกว๊านพะเยา แต่เนื่องจากสภาพเสื่อมโทรมมาก นักท่องเที่ยวจึงไม่เป็นที่นิยมเข้าพัก

ส่วนโรงแรมและที่พักที่ทันสมัย เป็นโรงแรมที่เปิดใหม่ส่วนใหญ่อยู่นอกเขตเทศบาล เนื่องจากหลายปัจจัย ได้แก่ ราคาที่ดินในเขตเมืองมีราคาแพง และมีขนาดเล็ก ประกอบกับ นโยบายของเทศบาลเมืองพะเยาที่ไม่ต้องการให้มีโรงแรมอยู่ในรัศมีที่จะก่อให้เกิดอันตรายทางด้านมลภาวะกับกว๊านพะเยา ที่ตั้งของโรงแรมส่วนใหญ่จะอยู่บนถนนที่สำคัญ เช่น ถนนซูเปอร์ไฮเวย์ พหลโยธิน ซึ่งโรงแรมและที่พักในย่านดังกล่าว เป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยวมากกว่าโรงแรมและที่พักในเขตเมือง แต่อย่างไรก็ดี ในภาพรวมแล้วนักท่องเที่ยวยังคงไม่นิยมพักค้างคืนที่พะเยา เนื่องจากปัจจัยดึงดูดการท่องเที่ยวในตอนกลางคืนยังไม่ค่อยมี ประกอบกับระยะทางระหว่างจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ไม่ไกลมากนัก ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงนิยมไปพักในจังหวัดดังกล่าวมากกว่า

ลักษณะการท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวของชุมชนเมืองพะเยาคือสถานที่ท่องเที่ยวและสถานบริการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

2) ร้านอาหารและภัตตาคาร

ชุมชนเมืองพะเยามีร้านอาหารและภัตตาคารที่สำคัญส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนถนนสายสำคัญ และเป็นย่านแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ถนนชายกว๊าน แต่เนื่องจากสภาพของร้านอาหารและบริการ และรสชาติของอาหารยังไม่ได้มาตรฐาน ประกอบกับ ยังไม่มีอาหารที่ขึ้นชื่อของจังหวัดอาหารโดยทั่วไป ดังนั้นการประชาสัมพันธ์อาหาร เช่น แหนม หมูฮ่อ และอื่น ของจังหวัดให้เป็นที่รู้จักก็จะสามารถเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เช่นกัน

3.4.3 องค์การที่สนับสนุนการท่องเที่ยว

จังหวัดพะเยามีองค์การสนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัด คือ กรอ.จังหวัดพะเยา และหน่วยงานของราชการ คือ ประชาสัมพันธ์จังหวัด ซึ่งยังมีแผนของการประชาสัมพันธ์ ยังไม่มีโครงการที่สนับสนุนที่เพียงพอสำหรับการพัฒนาทิวทัศน์พะเยาให้ดีขึ้นได้ นอกจากนี้องค์การระดับท้องถิ่นและองค์กรเอกชนที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวยังไม่มี การพัฒนาองค์การดังกล่าว จึงน่าจะได้รับการพัฒนาในขั้นต่อไป

4.4 ลักษณะทางสังคมและการศึกษา

ชุมชนเมืองพะเยา สํารวจของผู้ศึกษาพบว่า ลักษณะทางสังคมยังมีลักษณะของสังคมชนบทอยู่มาก เช่น จะพบลักษณะของชุมชนย่านละแวก มีการแลกเปลี่ยน ขอยืมกันระหว่างบ้านยังพบอยู่ การเคารพผู้ใหญ่ในย่าน

4.4.1 การนับถือศาสนา

ประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองพะเยากว่าร้อยละ 90 นับถือศาสนาพุทธ มีส่วนน้อยที่นับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งจะเห็นได้จากจำนวนวัดของชุมชนเมืองพะเยามีจำนวนถึง 11 วัด มีโบสถ์ของคริสจักร 1 แห่ง นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่ชุมชนเมืองพะเยาปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เช่น ประเพณีสลากพรรดิ หรือชาวพะเยาเรียกว่า "กินข้าวสลาก" เป็นประเพณีที่นิยมกันหลังวันออกพรรษา ประเพณีแปดเป็ง เป็นงานประเพณีของวัดพระเจ้าองค์หลวงซึ่งเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของพะเยา ประเพณีบวชลูกแก้วหรือบวชเณร ซึ่งแต่เดิมชาวล้านนานิยมบวชเณรมากกว่าบวชพระ ดังนั้นจึงให้ความสำคัญของการบวชเณรมากกว่าการบวชพระ แต่ปัจจุบันเริ่มเปลี่ยนไปเริ่มให้ความสำคัญกับการบวชพระมากขึ้น

4.4.2 วัฒนธรรม

วัฒนธรรมที่พบในชุมชนเมืองพะเยา ที่สำคัญมีดังนี้

- 1) วัฒนธรรมในการกินอยู่ ประชาชนในล้านนาตระวันออกพรรมาถึงชุมชนเมือง

พะเยาส่วนใหญ่นิยมบริโภคข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก โดยรับประทานกับข้าวพื้นเมืองทุกประเภท วัฒนธรรมดั้งเดิมในการรับประทานนั้นนิยมนั่งกับพื้นล้อมวงขันโตก ซึ่งเป็นภาชนะวางกับข้าวและรับประทานด้วยมือ ซึ่งปัจจุบันการกินอยู่แบบชาวล้านนายังคงเห็นและคงอยู่กับชุมชนเมืองพะเยา

2) วัฒนธรรมทางด้านภาษา ชุมชนเมืองพะเยามีภาษาที่ใช้พูดที่กันโดยทั่วไป คือภาษาถิ่นเหนือ หรือเรียกว่า "ภาษาคำเมือง" และนิยมเรียกตนเองว่าเป็น "คนเมือง"

3) วัฒนธรรมการแต่งกาย ชุมชนเมืองพะเยาเดิมมีประเพณีในการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวล้านนา คือ ผู้ชายใส่เสื้อคอกลมม่ออ้อม กางเกงขาก๊วยผ้าม่ออ้อม ส่วนผู้หญิงใส่ซิ่น เสื้อแขนกระบอก ซึ่งการแต่งกายลักษณะดังกล่าวนี้ปัจจุบันคงเหลือให้เห็นเฉพาะในเทศกาลหรืองานบุญ อย่างไรก็ตามส่วนราชการได้มีส่วนฟื้นฟูวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวล้านนาขึ้น โดยให้ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานลูกจ้างเอกชนทุกคนใส่เสื้อม่ออ้อมทุกวันศุกร์ ซึ่งโครงการดังกล่าวปฏิบัติติดต่อกันมาตั้งแต่ปี 2530 จนถึงปัจจุบัน

4) วัฒนธรรมทางด้านเล่นดนตรี การละเล่นพื้นบ้านของชุมชนล้านนาได้แก่

- ซอ เป็นการขับร้องเพลงพื้นบ้านโต้ตอบกันระหว่างหญิง-ชาย โดยมีดนตรีพื้นเมืองประกอบ มักแสดงในงานมงคลต่าง ๆ ที่นิยมกันคือ งานปอย (บวชนาค) งานขึ้นบ้านใหม่ งานฉลองโบสถ์วิหาร

- จ้อย เป็นบทเพลงพื้นบ้านอีกทำนองหนึ่ง ต่างจากซอตรงที่จังหวะของจ้อยช้ากว่า มีลักษณะเหมือนการโต้ตอบกลอนสดซึ่งหนุ่มสาวสมัยก่อนใช้เกี่ยวพาราสีกัน

- การเล่าคำว เป็นลักษณะคำประพันธ์ประเภทหนึ่งของวรรณกรรมทางภาคเหนือ ตำนาน นิทานหรือเรื่องราวประวัติศาสตร์ โบราณคดี มักได้รับการบันทึกคำไว้ ดังนั้นการเล่าคำวจึงเป็นวิธีการหนึ่งของการเล่าตำนานนิทานหรือนิยายปรัมปรา การเล่าคำวมักนิยมใส่ทำนองพื้นเมืองด้วย ทำให้การเล่าคำวมีรสชาติและทำให้เกิดความไพเราะยิ่งขึ้น

- การฟ้อนแง้น เป็นลักษณะการฟ้อนของช่างซอหญิงแบบฮินฟ้อนและแง้น (คืออ่อนไปข้างหลังขณะที่ฟ้อนให้ได้มากที่สุด) จนบางครั้งสามารถคาบสนับตราได้

4.4.3 ประเพณี

ประเพณีโดยทั่วไป แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลต่าง ๆ

1) **ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต** ชาวพะเยามีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมากมาย ซึ่งประเพณีที่ยังคงอยู่ในปัจจุบันและที่เป็นที่นิยมกันโดยทั่วไป ได้แก่

- ประเพณีเอาขวัญ (เรียกขวัญหรือบายศรีสู่ขวัญ) เมื่อมีการเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นเวลายาวนาน หรือได้รับความตกใจเสียใจอย่างที่สุดหรือตกอยู่ในเหตุการณ์ที่ทำให้ขวัญหนีดีฝ่อ ชาวเหนือเชื่อกันว่าขวัญทั้งสามสิบสองขวัญของมนุษย์จะเทลิดทำให้ชีวิตอยู่ไม่เป็นปกติสุขจึงต้องมีพิธีเอาขวัญ ทั้งนี้การจะทำบายศรี นอกจากจะประกอบด้วยอาจารย์ผู้ทำพิธีแล้ว เครื่องบายศรีประกอบไปด้วย ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน 1 ก้อน กล้วย ไข่ต้ม น้ำอ้อยหรือน้ำตาล รูปเทียน น้ำสะอาด ด้ายผูกข้อมือ ข้าวตอกดอกไม้ เนื้อหาค่าเรียกขวัญนั้นจะผูกเป็นทำนองโบราณ เมื่อจบอาจารย์ผู้ทำพิธีจะผูกข้อมือทั้งชายและขวาให้แก่ผู้เข้าพิธีสู่ขวัญ

- ประเพณีส่งเคราะห์ ชาวล้านนาเชื่อกันว่า วิถีชีวิตของคนเราอยู่ใต้อิทธิพลของดาวนพเคราะห์ และดาวเคราะห์แต่ละดวงจะมีเทพเจ้าประจำอยู่ ดังนั้นเมื่อผู้ใดประสบเคราะห์ร้ายหรือเกิดล้มเจ็บลงก็จะทำพิธีส่งเคราะห์โดยการทำพิธี เช่น สรงเทพเจ้าประจำดาวเคราะห์ดวงนั้น ๆ นั้นเอง ซึ่งการเตรียมเครื่องเช่นจะต้องจัดให้ถูกต้องเนื่องจากเทพเจ้าประจำดาวเคราะห์แต่ละดวงรับเครื่องเช่นแตกต่างกัน

- ประเพณีสืบชะตา เมื่อหมอดูทนายว่าจะมีเคราะห์ร้ายหรืออายุช่วงนั้นๆ จะประสบความเดือดร้อน ชาวล้านนามักจะประกอบพิธีสืบชะตา ซึ่งทำได้หลายโอกาส เช่น ครบรอบวันเกิด ขึ้นบ้านใหม่ หรือเจ็บป่วยกระเสาะกระแสะ

2) **ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล**

- เทศกาลสงกรานต์ เป็นประเพณีที่ให้ความสุขซึ่งกันและกันด้วยความรื่นเริง จะเริ่มตั้งแต่วันที่ 13-17 เมษายนของทุกปี โดยมีชื่อเรียกและความสำคัญของวันต่าง ๆ

ทั้ง 5 ดังนี้ "วันสังขารล่อง" (13 เมษายน) เป็นวันทำความสะอาดบ้านเรือน เครื่องนุ่งห่ม เสื้อผ้า ตลอดจนสระผมให้สะอาดมองใสและตอนกลางคือหลังเวลา 24.00 น. จะนิยมจุดประทัด ยิงปืนขึ้นฟ้า หรือทำให้เกิดเสียงดังโดยวิธีอื่น ๆ เพื่อไล่สิ่งขารที่จะมาเก็บสิ่งที่ไม่ดีที่ชาวบ้านได้นำ มาทิ้งให้เร็วที่สุด "วันเนา" (14 เมษายน) เป็นวันฝึกจิตและอารมณ์ให้มีความอดกลั้นโดยมีข้อ ห้ามว่าในวันนั้นห้ามดุด่า หรือกล่าวถ้อยคำที่ไม่เป็นมงคลต่อกัน ตอนเย็นจะมีการขนทรายเข้าวัด วันที่ 15 เมษายนเรียกว่า "วันเถลิงศก" หรือ "วันพญาวัน" จะเป็นวันทำบุญตักบาตรถวายอาหาร พระภิกษุเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้ญาติผู้ล่วงลับไปแล้วและจะมีพิธีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ วันที่ 16 เมษายน เรียกว่า "วันปากปี" เป็นวันเริ่มต้นปีใหม่ และวันที่ 17 เมษายนซึ่งเรียกว่า "วันปากเดือน" จะ เป็นวันที่เสร็จสิ้นภาระกิจเกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการฉลองปีใหม่อย่างสนุกสนาน

- ประเพณีลอยกระทง เรียกกันว่า ประเพณียี่เป็ง มีขึ้นในวันเพ็ญเดือน 12 ของทุกปี โดยกลางวันจะมีการแข่งขันกีฬาทางน้ำเช่น แข่งเรือ มวยทะเล ส่วนเวลากลางคืน จะมีการแห่ขบวนกระทงและการลอยกระทงเล็กบริเวณกว๊านพะเยา ซึ่งนับว่าเป็นงานที่ใหญ่ระดับ จังหวัด ซึ่งจะมีหน่วยงานราชการในทงอำเภอเข้าร่วมงานประเพณีนี้ด้วย

4.4.4 สถานการณ์ด้านความปลอดภัย

ชุมชนเมืองพะเยา อยู่ในเขตให้บริการด้านความปลอดภัย ภายใต้การกำกับ ดูแลของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพะเยา (กท.ภ.จว.พะเยา) และดำเนินการรับผิดชอบ โดยสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพะเยา (สภ.อ.พะเยา) ซึ่งมีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งสิ้น 167 นาย ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ชั้นสัญญาบัตร 12 นาย เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน 155 นาย ทำหน้าที่ดูแลความสงบและให้ความปลอดภัยแก่ประชาชน 143,444 คน (ปี พ.ศ.2535)

1) การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เจ้าหน้าที่ตำรวจของสถานี ตำรวจภูธรเมืองพะเยาได้ร่วมมือประสานงานกับข้าราชการฝ่ายปกครองอื่น ๆ ในพื้นที่ อันได้แก่ นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจในชุมชนเมือง พะเยานั้นได้มีการตั้งกองอำนวยการขึ้นที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพะเยา ดังนี้

- จัดชุดสายตรวจปฏิบัติการเฉพาะกิจ (ขป.) ออกตรวจสืบสวนปราบปรามผู้กระทำความผิดในเขตรับผิดชอบทั้งกลางวันและกลางคืนโดยแบ่งสายกำลังออกเป็น 2 สาย

คือ สายเหนือและสายใต้ แต่ละสายมีนายตำรวจเป็นหัวหน้า นายสิบพลสายละ 4 นาย โดยสายตรวจชุด สป.สายเหนือหยุดสังเกตการณ์อยู่ที่บ้านร่องห้า บ้านต่อม อำเภอเมืองพะเยา ชุดสายตรวจ สป.สายใต้หยุดสังเกตการณ์อยู่ที่สี่แยกแม่ต้า ตำบลแม่ต้า อำเภอเมืองพะเยา

- จัดชุดสายตรวจรถจักรยานยนต์ รับผิดชอบตรวจตราในเขตเทศบาล ตลาด ร้านค้า ธนาคาร ร้านทอง โดยมีนายตำรวจเป็นหัวหน้ามีกำลังทั้งหมด 6 นาย ประจำตู่ยามชายกว้านพะเยาเก่า 2 นาย ตรวจ 2 ผลัด ๆ ละ 2 นาย ผลัดละ 8 ชั่วโมง (เวลา 06.00-14.00 น. และ 14.00-22.00 น.)

- จัดชุดสายตรวจเดินเท้าโดยใช้กำลังเจ้าหน้าที่ธุรกิจ มีกำลังทั้งหมด 36 นาย ผลัดกันออกตรวจคืนละ 6 นาย ตรวจในเขตเทศบาลตั้งแต่เวลา 18.00-24.00 น.

- จัดชุดสายตรวจมีกำลังทั้งสิ้น 11 นาย ประจำตู่ยามสี่แยกแม่ต้า 2 นาย ตลอด 24 ชั่วโมง เวลา 05.30-0.700 อยู่สามแยกตลาดสด 2 นาย เวลา 07.00-08.00 น. ปฏิบัติหน้าที่อยู่สี่แยกโรงเรียนพะเยาพิทยาคม 2 นาย แยกโรงเรียนอนุบาลพะเยา 2 นาย สามแยกโรงเรียนบุณยสิขวีวิทยา 2 นาย เวลา 08.00-20.00 น. ปฏิบัติหน้าที่อยู่สามแยกหน้าตลาดสด 2 นาย สายแยกหลังตลาดสด 2 นาย สี่แยกประตูเหล็ก 2 นาย

นอกจากนี้ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพะเยา ได้มีแผนป้องกันปราบปรามและสกัดกั้นคนร้ายซึ่งทรัพย์สิน ปล้นทรัพย์สิน ธนาคาร ร้านทองหรือธุรกิจด้านการเงินในเขตเทศบาล โดยจัดชุดปฏิบัติการพิเศษและลาดตระเวนค้นหาและตั้งจุดสกัดอีก 4 แห่ง ในด้านการให้ความคุ้มครองและรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว ทางสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพะเยาได้มีแผนการให้ความคุ้มครองและรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2529 ดำเนินการป้องกันและรักษาความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินสิ้น ตลอดจนหาทางป้องกันเพื่อลดอุบัติเหตุของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ และอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เท่าที่จะทำได้

2) สถิติคดีอาชญากรรม ที่เกิดขึ้นในท้องที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพะเยาระหว่างปี พ.ศ.2531-2536 พบว่า คดีที่เกิดขึ้นระหว่างปี พ.ศ.2531-2534

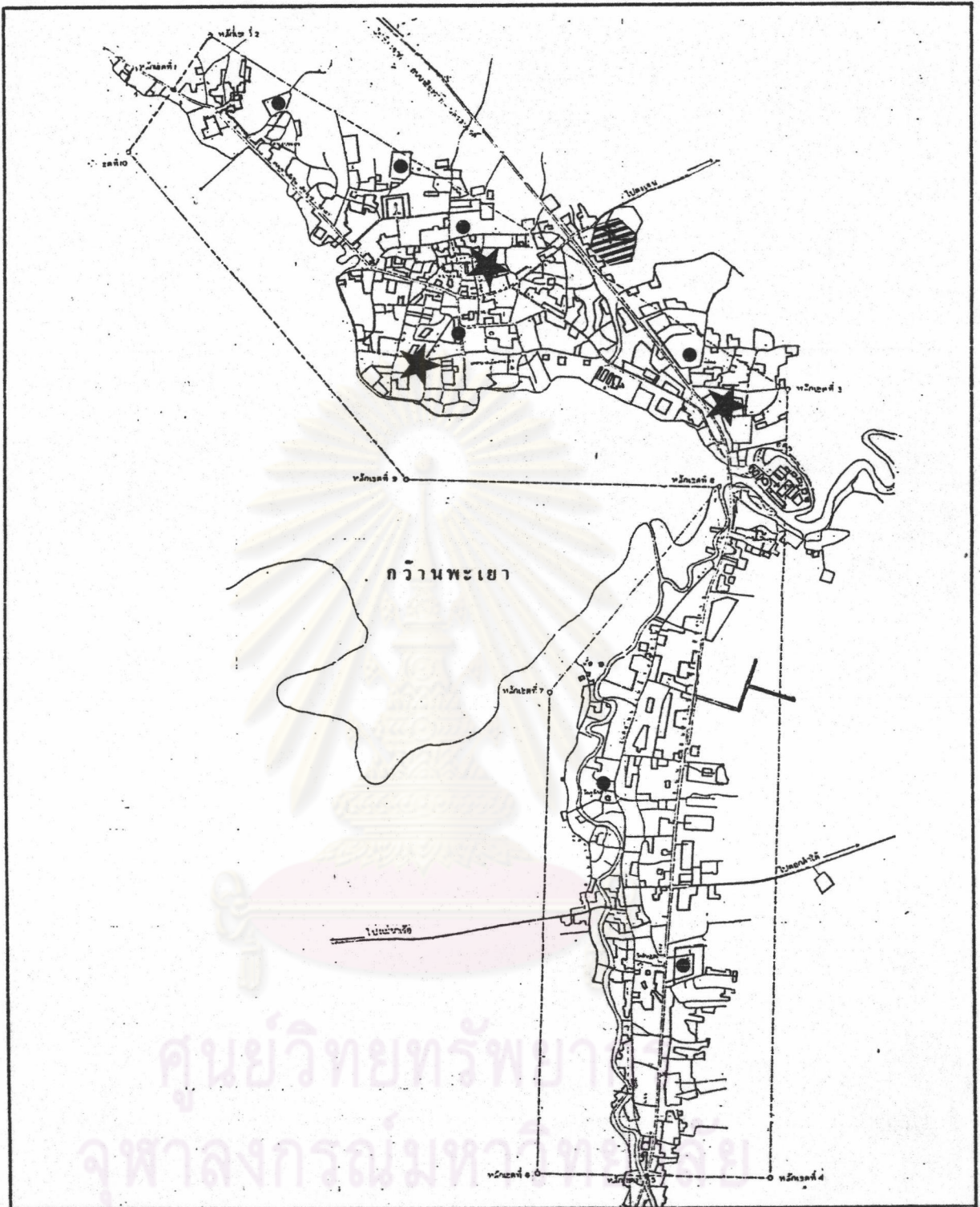
มีจำนวนคดีเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในทุกประเภท โดยเฉพาะคดีการพนันและคดีค้ายาเสพติด

ส่วนในระยะ 2 ปีที่ผ่านมา ระหว่างปี พ.ศ.2535-2536 พบว่า คดีที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพะเยาทุกประเภทลดลงอย่างมาก เฉลี่ยลดลงมากกว่าร้อยละ 500 ขึ้นไป เช่น ในปี พ.ศ.2536 ไม่มีคดีอุกฉกรรจ์ คดีปราบปรามการค้าประเวณี คดีความผิดของสถานบริการและโรงแรมเกิดขึ้นในพื้นที่เลย ส่วนคดีอื่น ๆ จำนวนคดีลดลงในทุกประเภท ดังนั้นจากสถิติอาชญากรรมพบว่า สถานการณ์ความปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนเมืองพะเยาอันเป็นเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรอยู่ด้วยนั้น มีแนวโน้มที่จะดีขึ้น สถานการณ์โดยทั่วไปไม่มีความรุนแรง

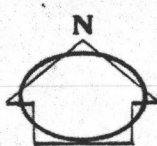

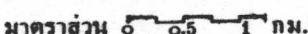

4.4.6 การศึกษา

ในปีการศึกษา 2535 ชุมชนเมืองพะเยามีสถานศึกษาจำนวน 11 แห่ง แบ่งเป็นระดับประถมศึกษา 8 แห่ง และระดับมัธยมศึกษา 3 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนสังกัดเทศบาล 6 แห่ง โรงเรียนสังกัดการศึกษาเอกชน 4 แห่งและเป็นโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา 1 แห่ง โดยมีความสามารถในการรับนักเรียนเข้าศึกษาได้ดังนี้

- 1) โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เปิดรับนักเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 ได้ชั้นละประมาณ 8-10 ห้อง จำนวนนักเรียนต่อห้องประมาณ 40-45 คนจำนวนนักเรียนที่คาดว่าจะรับได้สูงสุดจำนวน 1,520-2,700 คน
- 2) โรงเรียนสังกัดเทศบาล เปิดรับนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 ได้ชั้นละประมาณ 3-4 ห้อง จำนวนนักเรียนต่อห้องประมาณ 30-35 คน จำนวนที่คาดว่าจะรับได้สูงสุดโรงเรียนละ 580-840 คน หรือ จำนวนนักเรียนที่รับได้ทั้งสังกัด (6 แห่ง) เท่ากับ 3,480-5,040 คน ซึ่งในปี 2535 มีจำนวนนักเรียนในสังกัดเทศบาลเพียง 2,311 คน ซึ่งยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนจะสามารถรับได้ถึง 1,169 คน
- 3) โรงเรียนสังกัดการศึกษาเอกชน แยกได้เป็น 2 ระดับคือ ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาพบว่า โรงเรียนสังกัดการศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษาของชุมชน

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองพะเยา

<p>แสดง: โรงเรียน</p>	<p>แผนที่: 4.4</p>
<p> โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา </p>	<p> </p>
<p> โรงเรียนระดับประถมศึกษา </p>	<p> 0 0.5 1 กม. </p>
<p> โรงเรียนสังกัดการศึกษาเอกชน </p>	<p>ที่มา:</p>

เมืองพะเยาเป็นโรงเรียนที่ประชาชนนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนกันอย่างมาก คือโรงเรียนบุญลือส์วิทยา ซึ่งทำการเปิดสอนมาเป็นเวลากว่า 20 ปีเปิดรับนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียนต่อห้องประมาณ 40-45 คน มีจำนวนห้องเรียนต่อระดับชั้นประมาณ 5-7 ห้อง ความพิเศษของโรงเรียนนี้คือ จะสอนภาษาอังกฤษให้แก่เด็กนักเรียนตั้งแต่ระดับประถม มีรถรับส่งบริการนักเรียนทั้งในเขตชุมชนเทศบาลเมืองพะเยาและนอกเขตโดยระยะทางไกลสุดคืออำเภอดอกคำใต้ ส่วนโรงเรียนบำรุงราษฎร์ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาที่พิเศษจากโรงเรียนทั่วไปคือจะสอนภาษาจีน ดังนั้นโรงเรียนนี้จึงเป็นที่นิยมกับชาวไทยเชื้อสายจีนของชุมชนเมืองพะเยาอย่างมาก ส่วนโรงเรียนสังกัดการศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาไม่เป็นที่นิยมคือ มีจำนวนห้องเรียนต่อชั้นเพียง 1-2 ห้อง จำนวนนักเรียนต่อห้องเพียง 20-25 คนเท่านั้นจากการสอบถามประชาชนในเขตชุมชนเมืองพะเยาถึง สาเหตุที่โรงเรียนทั้งสองไม่เป็นที่นิยมโดยทั่วไปมีสาเหตุมาจาก ปัจจัยภายในคือ โรงเรียนมีหลักสูตรที่ไม่ได้มาตรฐาน ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ สถานศึกษาของรัฐมีขีดความสามารถเพียงพอที่จะให้บริการได้

4.5 ประชากร

4.5.1 ประชากรชุมชนเมืองพะเยา

การศึกษาด้านประชากร ในเขตชุมชนเมืองพะเยาอัน ได้แก่ เทศบาลเมืองพะเยา ซึ่งประกอบด้วย ตำบลเวียงและตำบลแม่ต้า มีขนาดพื้นที่ประมาณ 9 ตารางกิโลเมตร ระหว่างปีพ.ศ. 2518-2536 มีรายละเอียด ดังนี้ (ดูตารางที่)

จำนวนประชากร ในปีพ.ศ. 2536 ชุมชนเมืองพะเยามีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 22,804 คน เป็นประชากรที่อยู่ในตำบลเวียง 15,114 คน (ร้อยละ 66.28) และอยู่ในตำบลแม่ต้า 7,690 คน (ร้อยละ 33.72)

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรพบว่าในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2518-2536 พบว่า จำนวนประชากรมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในช่วงระยะต้น ๆ (พ.ศ. 2518-2530) มีอัตราการเพิ่มขึ้นต่อปีเฉลี่ยร้อยละ 0.50 ส่วนในช่วงปลายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531-2536

ตารางที่ 4.6 จำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากร จำนวนและขนาดครัวเรือน ในเขตเทศบาลเมืองพะเยาแยกายตำบล

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร (คน)			การเปลี่ยนแปลง		จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)			ขนาดของครัวเรือน (คน)			ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
	ต.เวียง	ต.แม่ต๋ำ	รวม	จำนวน	ร้อยละ	ต.เวียง	ต.แม่ต๋ำ	รวม	ต.เวียง	ต.แม่ต๋ำ	รวม	
2518	16,211	7,267	23,478			2,954	1,567	4,521	5.5	4.6	5.2	2,609
2519	16,293	7,312	23,605	127	0.54	2,993	1,569	4,562	5.4	4.7	5.2	2,623
2520	16,466	7,296	23,762	157	0.67	3,034	1,573	4,607	5.4	4.6	5.2	2,640
2521	16,637	7,328	23,965	203	0.85	3,073	1,585	4,658	5.4	4.6	5.1	2,663
2522	16,765	7,447	24,212	247	1.03	2,986	1,686	4,672	5.6	4.4	5.2	2,690
2523	16,820	7,561	24,381	169	0.70	3,097	1,603	4,700	5.4	4.7	5.2	2,709
2524	16,777	7,603	24,380	-1	0.00	3,222	1,513	4,735	5.2	5.0	5.1	2,709
2525	16,203	7,850	24,053	-327	-1.34	3,649	1,786	5,435	4.4	4.4	4.4	2,673
2526	16,190	8,000	24,190	137	0.57	3,692	1,792	5,484	4.4	4.5	4.4	2,688
2527	18,510	5,823	24,333	143	0.59	3,762	1,827	5,589	4.9	3.2	4.4	2,704
2528	16,503	7,846	24,349	16	0.07	3,828	1,855	5,683	4.3	4.2	4.3	2,705
2529	16,554	7,903	24,457	108	0.44	3726	2,400	6,126	4.4	3.3	4.0	2,717
2530	16,475	8,007	24,482	25	0.10	3908	1,895	5803	4.2	4.2	4.2	2,720
2531	16,408	7,933	24,341	-141	-0.58	3952	1,899	5,851	4.2	4.2	4.2	2,705
2532	16,077	7,904	23,981	-360	-1.48	4022	1,932	5,954	4.0	4.1	4.0	2,665
2533	15,859	7,880	23,739	-242	-1.01	4146	2,378	6,524	3.8	3.3	3.6	2,638
2534	15,672	7,815	23,487	-252	-1.06	4227	2,413	6,640	3.7	3.2	3.5	2,610
2535	15,392	7,706	23,098	-389	-1.66	4317	2,354	6,671	3.6	3.3	3.5	2,566
2536	15,114	7,690	22,804	-294	-1.27	4400	2,224	6,624	3.4	3.5	3.4	2,534
จำนวนเฉลี่ย	16,365	7,588	23,952	(35)	-0.15	3,631	1,887	5,518	4.5	4.0	4.3	2,661
ร้อยละ	68.32	31.68	100.00			65.80	34.20	100.00				

ที่มา : สำนักทะเบียน เทศบาลเมืองพะเยา, 2536

ตารางที่ 4.7 การเกิด การตาย ย้ายเข้า/ย้ายออก จำนวนและการเปลี่ยนแปลงของประชากรในเขตเทศบาลเมืองพะเยาแยกวัยตามผล

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร (คน)			% การเปลี่ยนแปลงต่อปี	การเกิด			การตาย			ย้ายเข้า			ย้ายออก		
	ต.เวียง	ต.แม่ต้า	รวม		ต.เวียง	ต.แม่ต้า	รวม	ต.เวียง	ต.แม่ต้า	รวม	ต.เวียง	ต.แม่ต้า	รวม	ต.เวียง	ต.แม่ต้า	รวม
2518	16,211	7,267	23,478		261	124	385	88	59	159	632	59	920	553	307	860
2519	16,293	7,312	23,605	0.54	271	118	389	75	62	141	581	62	867	695	290	985
2520	16,466	7,296	23,762	0.67	221	123	344	94	59	160	766	59	1,042	655	409	1064
2521	16,637	7,328	23,965	0.85	212	112	324	86	65	153	655	65	1,242	837	337	1174
2522	16,765	7,447	24,212	1.03	221	143	364	106	52	168	902	52	1,196	815	317	1132
2523	16,820	7,561	24,381	0.70	211	147	358	114	51	198	807	51	1,151	817	335	1152
2524	16,777	7,603	24,380	0.00	185	144	329	100	53	177	672	53	1,130	846	451	1297
2525	16,203	7,850	24,053	-1.34	190	130	320	95	60	162	659	60	954	1058	377	1435
2526	16,190	8,000	24,190	0.57	181	105	286	114	62	176	893	442	1,335	965	318	1283
2527	18,510	5,823	24,333	0.59	130	94	224	90	160	250	784	441	1,205	796	374	1170
2528	16,503	7,846	24,349	0.07	121	72	193	90	82	172	905	444	1,349	843	452	1295
2529	16,554	7,903	24,457	0.44	81	61	142	98	19	117	825	484	1,309	935	423	1358
2530	16,475	8,007	24,482	0.10	57	35	92	85	181	266	935	555	1,490	1058	384	1442
2531	16,408	7,933	24,341	-0.58	7	5	12	82	92	174	992	1,036	2,028	896	438	1334
2532	16,077	7,904	23,981	-1.48	3	6	9	95	78	173	882	1,783	2,665	1116	320	1436
2533	15,859	7,880	23,739	-1.01	0	0	0	86	61	147	892	532	1,424	1025	378	1403
2534	15,672	7,815	23,487	-1.06	0	0	0	103	65	168	749	421	1,170	837	402	1239
2535	15,392	7,706	23,098	-1.66	0	2	2	101	85	186	752	10,797	11,549	931	499	1430
2536	15,114	7,690	22,804	-1.27	0	1	1	126	81	207	619	22,185	22,804	770	380	1150
จำนวนเฉลี่ย	16,365	7,588	23,952	-2.84	124	75	199	132	101	121	783	2,083	2,991	866	378	1,244
ร้อยละ	68.32	31.68	100.00													
พันละ					7.56	9.86	8.29	8.08	13.36	5.03	47.86	274.55	124.87	52.90	49.88	51.94

ที่มา : สำนักทะเบียน เทศบาลเมืองพะเยา , ธันวาคม 2536.

พบว่า จำนวนประชากรของเทศบาลเมืองพะเยามีแนวโน้มลดจำนวนลงทุกปี คือมีอัตราการลดลงเฉลี่ยร้อยละ -1.17 และมีแนวโน้มว่า ขนาดการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรที่ลดลงมีแนวโน้มที่มีขนาดใหญ่ขึ้นทุกปี

อัตราการเกิด และอัตราการตาย ชุมชนเมืองพะเยามีอัตราการเกิดเฉลี่ยปีละ 8.29 ต่อปี ส่วนอัตราการตายเฉลี่ยปีละ 5.03 ต่อปี ส่วนอัตราการย้ายถิ่นพบว่า ชุมชนเมืองพะเยามีอัตราการย้ายเข้ามากกว่าย้ายออกในระยะแรกของการศึกษา จนกระทั่ง ปีพ.ศ. 2533 อัตราการย้ายออกมีอัตรามากกว่าโดยตลอดและเมื่อพิจารณาในรายตำบลพบว่า ตำบลเวียงมีอัตราการเปลี่ยนแปลงการย้ายเข้าและออกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในขณะที่ตำบลแม่ตำม้อ อัตราการย้ายเข้าเท่านั้นเท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ส่วนการย้ายออกมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของตำบลแม่ตำม้อมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก

ขนาดของครัวเรือนของชุมชนเมืองพะเยาในปี พ.ศ. 2536 มีขนาด 3.4 คน/ครัวเรือน ตำบลเวียงมีขนาดครัวเรือนเฉลี่ย 3.4 คน ส่วนตำบลแม่ตำม้อมีขนาดครัวเรือนใหญ่กว่าเล็กน้อย คือ 3.5 คน ขนาดของครัวเรือนของชุมชนเมืองพะเยามีแนวโน้มเล็กลงจากข้อมูลพบว่า ในปีพ.ศ. 2518 ขนาดครัวเรือนของชุมชนเมืองพะเยามีขนาดใหญ่ถึง 5.2 คน/ครัวเรือน และมีขนาดครัวเรือนเล็กลงทุกปี

ความหนาแน่นของประชากร พบว่า ในปี พ.ศ. 2536 ชุมชนเมืองพะเยามีความหนาแน่นของประชากรถึง 2,534 คนต่อตารางกิโลเมตร ความหนาแน่นของประชากรมีแนวโน้มลดลงเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 และลดลงทุกปี

จากการศึกษาจำนวน และลักษณะของประชากรของชุมชนเมืองพะเยา พบว่า จำนวนประชากรของชุมชนเมืองพะเยามีแนวโน้มลดลง และพบว่า ตำบลเวียงมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของตำบลแม่ตำม้อขนาดของครัวเรือน และความหนาแน่นของประชากรมีขนาดเล็กลง

4.5.2 ประชากรระดับอำเภอ

การศึกษาใช้ ข้อมูลจำนวนประชากรระดับตำบลของอำเภอเมืองพะเยา ปี พ.ศ.2530-2536 จากหน่วยงานสำคัญ 2 แห่งคือ สำนักงานทะเบียนราษฎร เทศบาลเมืองพะเยา และกองการทะเบียน อำเภอเมืองพะเยา พบว่า อำเภอเมืองพะเยาประกอบด้วย 16 ตำบล เป็นตำบลที่อยู่ในเขตเทศบาล 2 ตำบล คือ ตำบลเวียงและตำบลแม่ต้า จำนวนประชากรของ อำเภอเมืองพะเยาทั้ง 16 ตำบลในปี 2536 มีจำนวนทั้งสิ้น 144,698 คน มีความหนาแน่นของ ประชากรเท่ากับ 125 คนต่อตารางกิโลเมตร ตำบลที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด คือ ตำบลเวียง คือมีจำนวนประชากร 15,114 คน หรือร้อยละ 10.45 รองลงมาคือ ตำบลท่าวังทอง 13,144 คน หรือร้อยละ 9.08 ส่วนตำบลที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด คือตำบลท่าจำปีมีจำนวนประชากร 4,230 คนหรือร้อยละ 2.92

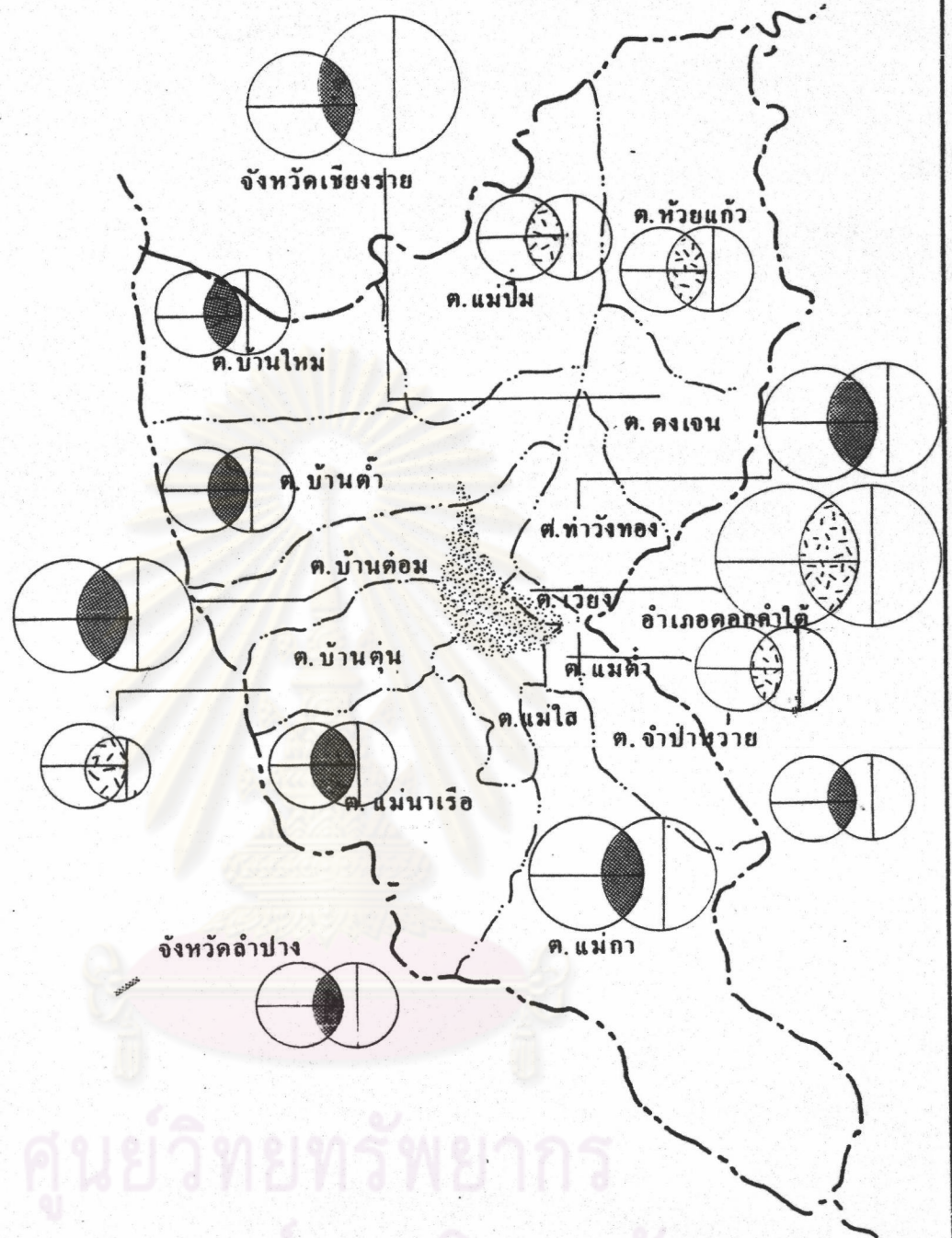
อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรของอำเภอเมืองพะเยาระหว่างปี 2530-2536 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยร้อยละ 0.10 ซึ่งต่ำกว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรของทั้ง จังหวัดในช่วงเวลาเดียวกัน (ทั้งจังหวัดเท่ากับ ร้อยละ 0.97) ตำบลที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้นต่อปีโดยตลอดมีจำนวน 4 ตำบลคือ ตำบลท่าวังทอง ตำบลบ้านใหม่ ตำบลแม่กา และตำบล แม่ปืม ส่วนตำบลที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงต่อปีโดยตลอด คือ ตำบลเวียงและตำบลแม่ต้า ซึ่งเป็นตำบลในเขตเทศบาลเมืองพะเยา ตำบลที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีมากที่สุดได้ แก่ ตำบลบ้านใหม่ คือ มีอัตราเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 4.48 ต่อปี ส่วนตำบลที่มีอัตรา การเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยลดลงต่อปีมากที่สุดคือตำบลดงเจน คือ ลดลงเฉลี่ยร้อยละ -3.86 ซึ่งในปี 2534-2535 มีการเปลี่ยนแปลงลดลงถึงร้อยละ -30.24 ทั้งนี้เนื่องมากตำบลดงเจนเป็นที่ตั้ง ของค่ายทหาร ซึ่งแต่เดิมเป็นค่ายทหารระดับกองพล และในปีดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนเป็นค่าย ทหารระดับกองพันเท่านั้น จึงมีผลทำให้จำนวนประชากรในพื้นที่ดังกล่าวลดลงอย่างรวดเร็ว และ เป็นจำนวนมาก

ขนาดการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของอำเภอเมืองพะเยา ในช่วงเวลา เดียวกันพบว่า ตำบลท่าวังทองเป็นตำบลที่มีขนาดการเปลี่ยนแปลงที่มากที่สุดคือ มีจำนวนประชากร เพิ่มขึ้น 2,2505 คน หรือ ร้อยละ 225.46 รองลงมาคือ ตำบลบ้านใหม่ ตำบลแม่ปืมและตำบล แม่ใส ส่วนตำบลดงเจนยังเป็นตำบลที่มีขนาดการเปลี่ยนแปลงลดลงที่มากที่สุด คือลดลง -3,939 คน หรือร้อยละ -402.76 รองลงมาคือ ตำบลเวียง มีจำนวนประชากรลดลง 1,361 คน หรือ ร้อยละ -139.16

ตารางที่ 4.8 จำนวนและการเปลี่ยนแปลงประชากรของอำเภอเมืองพะเยาแยกอายุตำบล

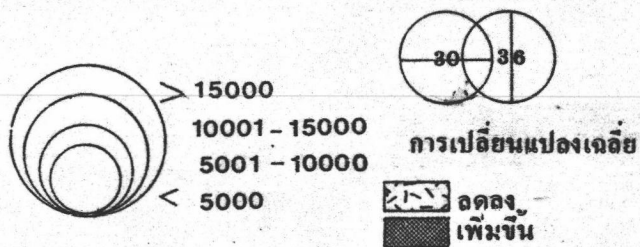
ตำบล	จำนวนประชากร ระหว่างปี พ.ศ.2530-2536							การเปลี่ยนแปลงต่อปี ช่วง ปี พ.ศ.2530-2536							สัดส่วนการเปลี่ยนแปลง	ขนาดการเปลี่ยนแปลง
	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	30-31	31-32	32-33	33-34	34-35	35-36			
ตำบลเวียง	16,475	16,408	16,077	15,859	15,672	15,392	15,114	(67)	(331)	(218)	(187)	(280)	(278)	(227)		
ร้อยละ	11.46	11.38	11.12	10.84	10.35	10.20	10.45	-0.41	-2.02	-1.36	-1.18	-1.79	-1.81	-1.43	-140.45	
ตำบลแม่ต้า	8,007	7,933	7,904	7,880	7,815	7,706	7,690	(74)	(29)	(24)	(65)	(109)	(16)	(53)		
ร้อยละ	5.57	5.50	5.47	5.39	5.16	5.11	5.31	-0.92	-0.37	-0.30	-0.82	-1.39	-0.21	-0.67	-32.71	
ตำบลจำป่าหวาย	8,351	8,475	8,524	8,490	12,821	8,972	9,021	124	49	-34	4331	-3849	49	112		
ร้อยละ	5.81	5.88	5.89	5.80	8.47	5.95	6.23	1.48	0.58	-0.40	51.01	-30.02	0.55	3.87	69.14	
ตำบลน้ำขุ่นหลวง	10,939	11,181	11,596	11,825	12,189	13,033	13,144	242	415	229	364	844	111	368		
ร้อยละ	7.61	7.75	8.02	8.08	8.05	8.64	9.08	2.21	3.71	1.97	3.08	6.92	0.85	3.13	227.55	
ตำบลกตพจน	14,588	14,752	15,101	15,072	15,138	15,262	10,649	164	349	-29	66	124	-4613	(657)		
ร้อยละ	10.15	10.23	10.44	10.30	10.00	10.11	7.36	1.12	2.37	-0.19	0.44	0.82	-30.23	-4.28	-406.50	
ตำบลบ้านด้อม	13,089	12,607	12,674	14,346	14,607	15,433	13,020	-482	67	1672	261	826	-2413	(12)		
ร้อยละ	9.11	8.74	8.76	9.81	9.64	10.23	9.00	-3.68	0.53	13.19	1.82	5.65	-15.64	0.31	-7.12	
ตำบลบ้านต้า	7,510	7,579	7,594	7,569	7,674	7,721	7,799	69	15	-25	105	47	78	48		
ร้อยละ	5.23	5.26	5.25	5.17	5.07	5.12	5.39	0.92	0.20	-0.33	1.39	0.61	1.01	0.63	29.82	
ตำบลน้ำจ๊าน	4,620	4,634	4,646	4,661	4,641	4,781	4,230	14	12	15	-20	140	-551	(65)		
ร้อยละ	3.21	3.21	3.21	3.19	3.06	3.17	2.92	0.30	0.26	0.32	-0.43	3.02	-11.52	-1.34	-40.25	
ตำบลบ้านดู่	5,589	4,708	4,759	4,717	4,760	4,790	4,816	-881	51	-42	43	30	26	(129)		
ร้อยละ	3.89	3.27	3.29	3.22	3.14	3.17	3.33	-15.76	1.08	-0.88	0.91	0.63	0.54	-2.25	-79.77	
ตำบลบ้านสา	4,719	5,195	5,227	5,203	5,200	5,300	5,329	476	32	-24	-3	100	29	102		
ร้อยละ	3.28	3.60	3.61	3.56	3.43	3.51	3.68	10.09	0.62	-0.46	-0.06	1.92	0.55	2.11	62.95	
ตำบลบ้านใหม่	5,176	5,644	5,685	5,700	5,725	5,766	6,801	468	41	15	25	41	1035	271		
ร้อยละ	3.60	3.91	3.93	3.90	3.78	3.82	4.70	9.04	0.73	0.26	0.44	0.72	17.95	4.86	167.70	
ตำบลแม่กา	10,929	11,108	11,137	11,190	11,249	11,330	11,450	179	29	53	59	81	120	87		
ร้อยละ	7.60	7.70	7.70	7.85	7.43	7.51	7.91	1.64	0.26	0.48	0.53	0.72	1.06	0.78	53.77	
ตำบลแม่หนาว	9,015	8,444	8,502	8,501	8,570	8,673	8,766	-571	58	-1	69	103	93	(42)		
ร้อยละ	6.27	5.86	5.88	5.81	5.86	5.75	6.06	-6.33	0.69	-0.01	0.81	1.20	1.07	-0.43	-25.70	
ตำบลแม่ปืม	8,364	9,093	9,162	9,225	9,333	9,497	9,524	729	69	63	108	164	27	193		
ร้อยละ	5.82	6.31	6.34	6.31	6.16	6.29	6.58	8.72	0.76	0.69	1.17	1.76	0.28	2.23	119.71	
ตำบลแม่ใส	7,194	7,258	7,288	7,266	7,196	8,266	8,336	64	30	-22	-70	1,070	70	190		
ร้อยละ	5.01	5.03	5.04	4.97	4.75	5.48	5.76	0.89	0.41	-0.30	-0.96	14.87	0.85	2.63	117.85	
ตำบลห้วยแก้ว	9,164	9,165	8,738	8,769	8,864	8,989	9,009	1	-427	31	95	125	20	(26)		
ร้อยละ	6.38	6.36	6.04	5.99	5.85	5.96	6.23	0.01	-4.66	0.35	1.08	1.41	0.22	-0.26	-16.00	
เขตเทศบาล	24,482	24,341	23,981	23,739	23,487	23,098	22,804	-141	-360	-242	-252	-389	-294	(280)		
ร้อยละ	17.03	16.88	16.58	16.23	15.51	15.31	15.76	-0.58	-1.48	-1.01	-1.06	-1.66	-1.27	-1.18	-173.17	
นอกเขตเทศบาล	119,247	119,843	120,633	122,534	127,967	127,813	121,894	596	790	1,901	5,433	(154)	(5,919)	441		
ร้อยละ	82.97	83.12	83.42	83.77	84.49	84.69	84.24	0.50	0.66	1.58	4.43	-0.12	-4.63	0.40	273.17	
รวมทั้งหมด	143,729	144,184	144,614	146,273	151,454	150,911	144,698	455	430	1,659	5,181	(543)	(6,213)	162		
ร้อยละ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	0.32	0.30	1.15	3.54	-0.36	-4.12	0.14	100.00	

ที่มา : สำนักทะเบียน อำเภอเมืองพะเยา, ธันวาคม 2536

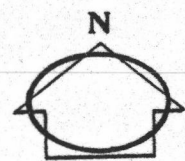
แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองพะเยา

แสดง : จำนวน การเปลี่ยนแปลงประชากร ปี.ศ. 2530-2536

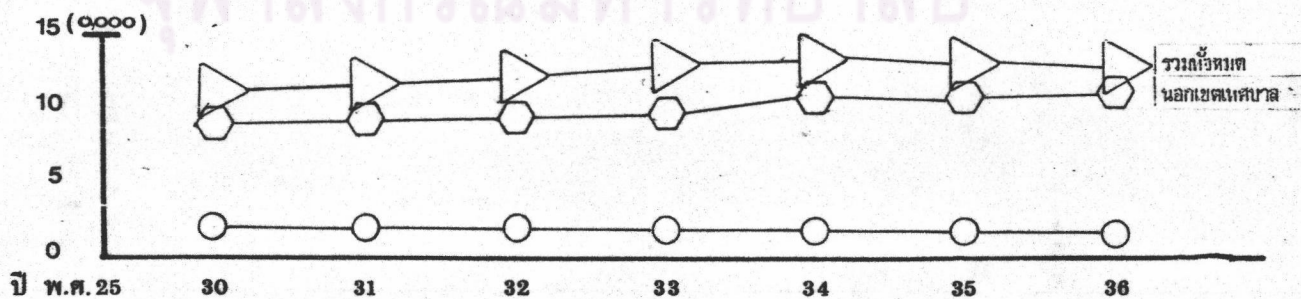
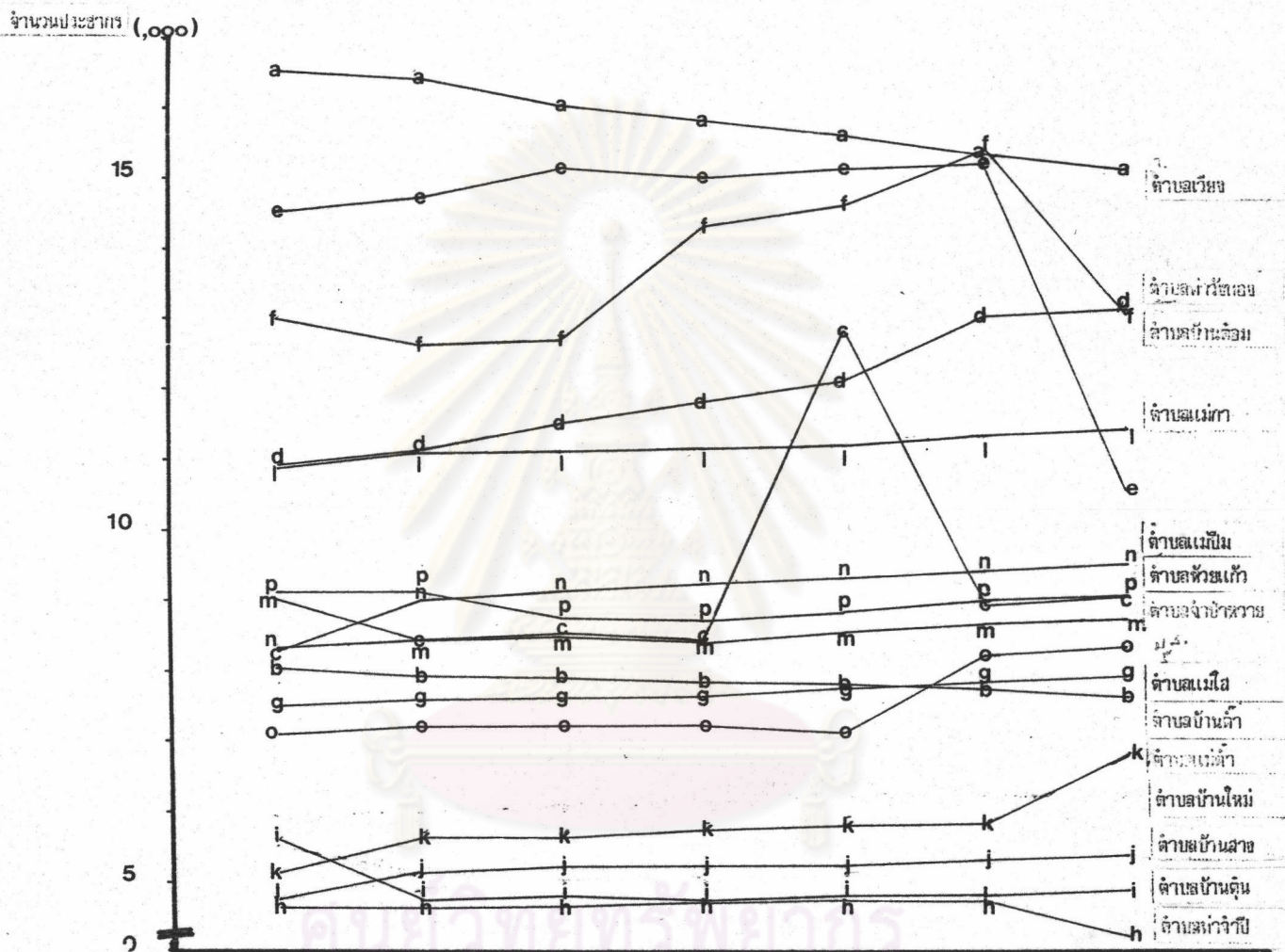
ที่มา :

แผนที่ : 4.5

มาตราส่วน: 5 0 5 กม.

แผนภูมิที่ 4.2 จำนวนประชากรของอำเภอเมืองพะเยาแยกรายตำบล

4.6 การคมนาคมขนส่ง

4.6.1 โครงข่ายและสภาพถนนในปัจจุบัน

เขตเทศบาลเมืองพะเยามีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 9 ตารางกิโลเมตร โครงข่ายของถนนภายในเมืองมีถนนหลัก 2 สาย คือ ถนนพหลโยธิน และถนนรอบกว๊าน ซึ่งมีลักษณะขนานกันไป โดยมีถนนสายรองและถนนซอยตัดเชื่อมกับถนนสายหลัก เช่น ถนนท่ากว๊าน ถนนรอบเวียง ถนนประตুষัย ถนนประสาธ จากการศึกษาของเทศบาลเมืองพะเยา พบว่า ถนนทั้งหมดในเขตเทศบาลเมืองพะเยามีทั้งสิ้น 39 สายเป็นทางหลวงเทศบาลชั้น 3 จำนวน 6 สาย และทางหลวงเทศบาลชั้น 4 จำนวน 33 สาย และจากการตรวจสอบลักษณะของถนนตามข้อกำหนดของกรมโยธาธิการในปี 2535 พบว่า มีถนนที่ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดของกรมโยธาธิการทั้งสิ้น 21 สาย ส่วนถนนที่ไม่ได้มาตรฐานเนื่องจาก ผิวจราจรแคบกว่ากำหนด คือ มีขนาดผิวจราจรเพียง 3-4 เมตรเท่านั้น ส่วนผิวจราจรของถนนส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง ยกเว้นถนนพหลโยธินมีพื้นผิวถนนการจราจรได้มาตรฐาน คือ เป็นแอสฟัลติก ถนนภายในเขตเมืองพะเยามีความยาวไม่มากนัก มีขนาดของเขตทางแคบ ปัญหาของถนนในเมืองพะเยามาจากการออกแบบถนนบางส่วนยังไม่ได้มาตรฐานโดยเฉพาความกว้างของผิวจราจร รัศมีความโค้ง ทางแยกบางแห่งติดป้ายจราจรยังไม่ถูกต้องตลอดจนยังไม่มีทางเท้าและท่อระบายน้ำ (ตารางที่ 4.9)

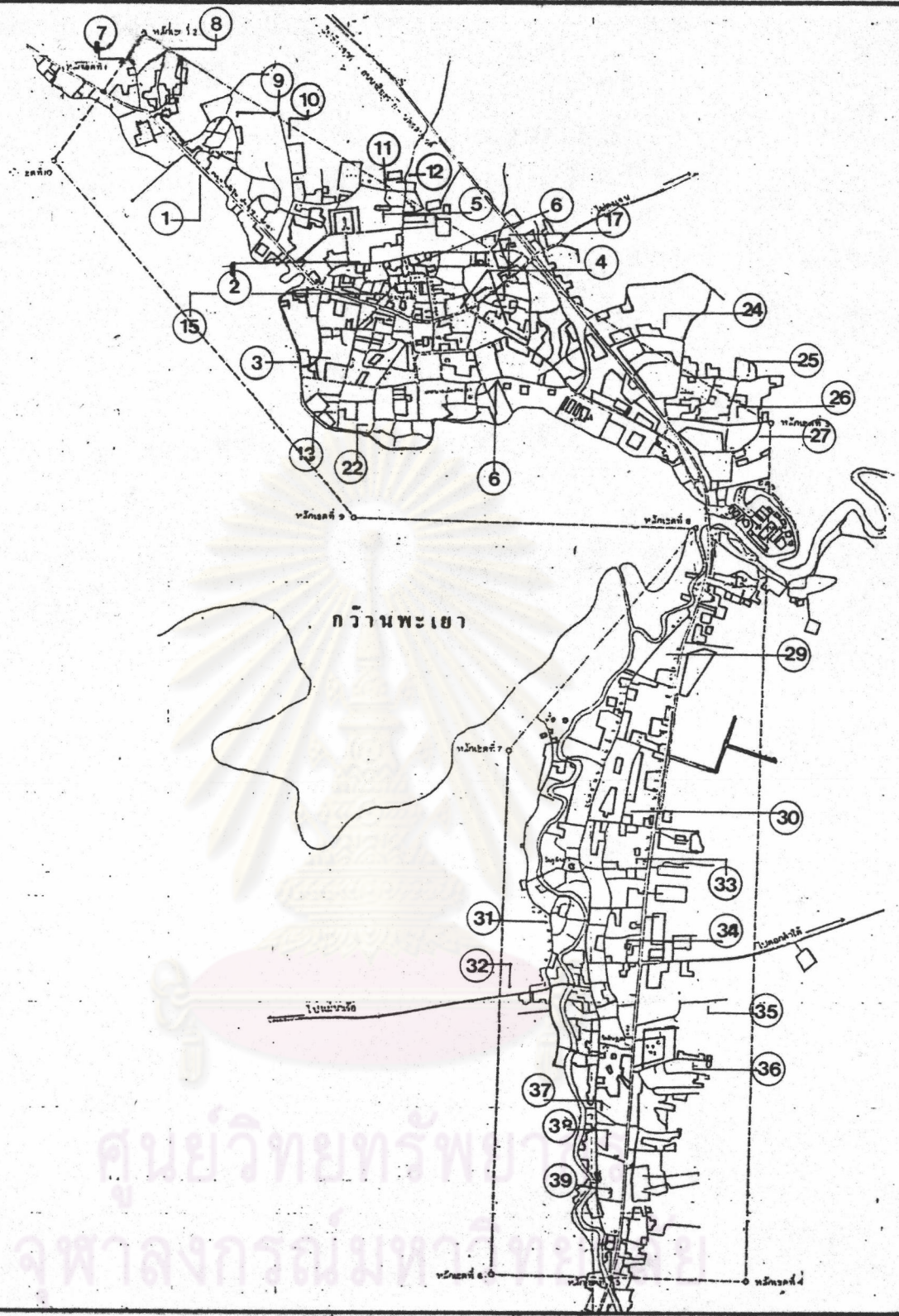
4.6.2 สภาพการจราจรในปัจจุบัน

การจราจรภายในชุมชนเมืองพะเยา ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่สะดวกและคล่องตัวมากเนื่องจากปริมาณการจราจรมีน้อย จากข้อมูลที่ได้จากกองกำกับการตำรวจภูธรเมืองพะเยา เกี่ยวกับสถิติรถยนต์ที่จดทะเบียนเพิ่มต่อปีคิดเฉลี่ยประมาณร้อยละ 10-20 ต่อปี ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า ถ้าไม่มีปัจจัยอื่นมากกระทบแล้วในช่วงเวลาอีก 10 ปีข้างหน้า สภาพการจราจรภายในเขตเทศบาลเมืองพะเยายังอยู่ในสภาพคล่องตัว และจากการสำรวจของสำนักผังเมือง พบว่าปริมาณการจราจรของถนนทุกสาย มีเพียงถนนพหลโยธินจุดที่ผ่านเข้าย่านกลางเมืองมีปริมาณการจราจรมากที่สุดและได้คำนวณอัตราส่วนระหว่างปริมาณการจราจรกับความจุของถนนที่ได้ (อัตราส่วน V/C) เท่ากับ 0.37 นับว่าชุมชนเมืองพะเยายังไม่มีปัญหาการจราจรแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามเนื่องจากถนนในตัวเมืองส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐานทั้งในด้านผังการจราจร ความกว้าง รัศมีโค้งมีความยาวไม่มากนัก ขนาดของเขตทางแคบ ขาดทางเท้าและท่อระบายน้ำ มีการใช้พื้นที่เพื่อการค้าบนทางเท้านอกจากนี้ ป้ายจราจรบริเวณทางแยกบางแห่งยังไม่สมบูรณ์

ตารางที่ 4.9 ลักษณะถนนภายในเขตเทศบาลเมืองพะเยา

ลำดับ	ชื่อถนน	ความยาว (เมตร)	ผิวจราจร		การระบายน้ำ		ผลการตรวจสอบมาตรฐาน
			ขนาด (ม.)	ลักษณะพื้นผิว	ลักษณะ	แหล่งระบาย	
1	ถนนพหลโยธิน	2,900	10	คอนกรีต	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
2	ถนนรอบเวียง	1,954	9	คอนกรีต	ท่อระบายน้ำ	คูเมือง	ได้มาตรฐาน
3	ถนนสาวกวี	2,080	6	คอนกรีต	ท่อระบายน้ำ	ระบบบำบัด	ได้มาตรฐาน
4	ถนนตอนสนม	978	10	คอนกรีต	ท่อระบายน้ำ	ระบบบำบัด	ได้มาตรฐาน
5	ถนน บ.ช.ส.	686	7	คอนกรีต	ท่อระบายน้ำ	คูเมือง	ได้มาตรฐาน
6	ถนนจำเมือง	396	6	คอนกรีต	ท่อระบายน้ำ	คูเมือง	ได้มาตรฐาน
7	ถนนจอมทอง	315	4	ลูกรัง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
8	ถนนจอมทองซอย 1	236	4	ลูกรัง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
9	ถนนสวนดอก	812	3	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
10	ถนนสุสาน	506	6	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ได้มาตรฐาน
11	ถนนเทศบาล ๖	224	3	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
12	ถนนประจักษ์	499	7	ราดยาง	ท่อระบายน้ำ	ระบบบำบัด	ได้มาตรฐาน
13	ถนนท่ากว๊าน	669	11	ราดยาง	ท่อระบายน้ำ	ระบบบำบัด	ได้มาตรฐาน
14	ถนนสันติราษฎร์	167	7	ราดยาง	ราชดิน	ระบบบำบัด	ได้มาตรฐาน
15	ถนนเวียงแก้ว	287	6	ราดยาง	ท่อระบายน้ำ	ระบบบำบัด	ได้มาตรฐาน
16	ถนนราชสัมพันธ์	271	7	ราดยาง	ท่อระบายน้ำ	ระบบบำบัด	ได้มาตรฐาน
17	ถนนประจักษ์	400	9	ราดยาง	ท่อระบายน้ำ	คูเมือง	ได้มาตรฐาน
18	ถนนประจักษ์วิทย	430	9	ราดยาง	ท่อระบายน้ำ	ระบบบำบัด	ได้มาตรฐาน
19	ถนนวิเศษวิทยารัฐ	170	3	ราดยาง	ราชดิน	ระบบบำบัด	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
20	ถนนหัวขัวแก้ว	365	5	ราดยาง	ท่อระบายน้ำ	คูเมือง	ได้มาตรฐาน
21	ถนนราชพฤกษ์	147	7	ราดยาง	ท่อระบายน้ำ	คูเมือง	ได้มาตรฐาน
22	ถนนประสาธ	509	7	ราดยาง	ท่อระบายน้ำ	คูเมือง	ได้มาตรฐาน
23	ถนนราชวงศ์	739	7	ราดยาง	ท่อระบายน้ำ	คูเมือง	ได้มาตรฐาน
24	ถนนโงะเวียนเทศบาล 3	788	3	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
25	ถนนวัดลี	243	3	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
26	ถนนหล้าฮ้อย	467	6	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ได้มาตรฐาน
27	ถนนศรีจอมทอง	581	4	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
28	ถนนช่อข่มมิตร	243	3	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
29	ถนนแม่คำสาธใน	3,120	6	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ได้มาตรฐาน
30	ถนนแม่คำสาธกลาง	1,458	3	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
31	ถนนแม่คำสาธน้ำ	1,794	3	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
32	ถนนแม่คำสาธ	420	6	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ได้มาตรฐาน
33	ถนนแม่คำสาธพัฒนา	211	4	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
34	ถนนแม่คำสาธ 1	288	4	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
35	ถนนแม่คำสาธ 2	220	6	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ได้มาตรฐาน
36	ถนนพหลโยธิน ซอยโงะเยื่อ	142	3	ลูกรัง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
37	ถนนร่วมใจ ซอย 1	381	3	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
38	ถนนแม่คำสาธป่าสามตำ	165	3	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
39	ถนนแม่คำสาธ 6	112	3	ราดยาง	ราชดิน	คูเมือง	ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเขตทางแคบกว่าข้อกำหนด
		26,373		ราดยาง 30	ท่อ 15	ระบบ 9	ได้มาตรฐาน 21
	รวม			คอนกรีต 6	ราชดิน 24	คูเมือง 30	ไม่ได้มาตรฐาน 18
				ลูกรัง 3			

ที่มา : กองช่าง เทศบาลเมืองพะเยา, 2536

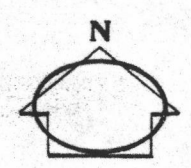

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองพะเยา

แสดง: ถนนในเขตเทศบาล

แผนที่: 4.6

ที่มา:

มาตราส่วน 0 0.5 1 กม.

4.6.3 บริการขนส่งสาธารณะ

บริการขนส่งสาธารณะในเขตชุมชนเมืองพะเยา ที่ให้บริการในปัจจุบันโดยแบ่งตามระยะทางได้เป็น 2 ประเภท คือ การบริการขนส่งระหว่างจังหวัด และบริการขนส่งภายในชุมชนและระหว่างชุมชนโดยรอบ

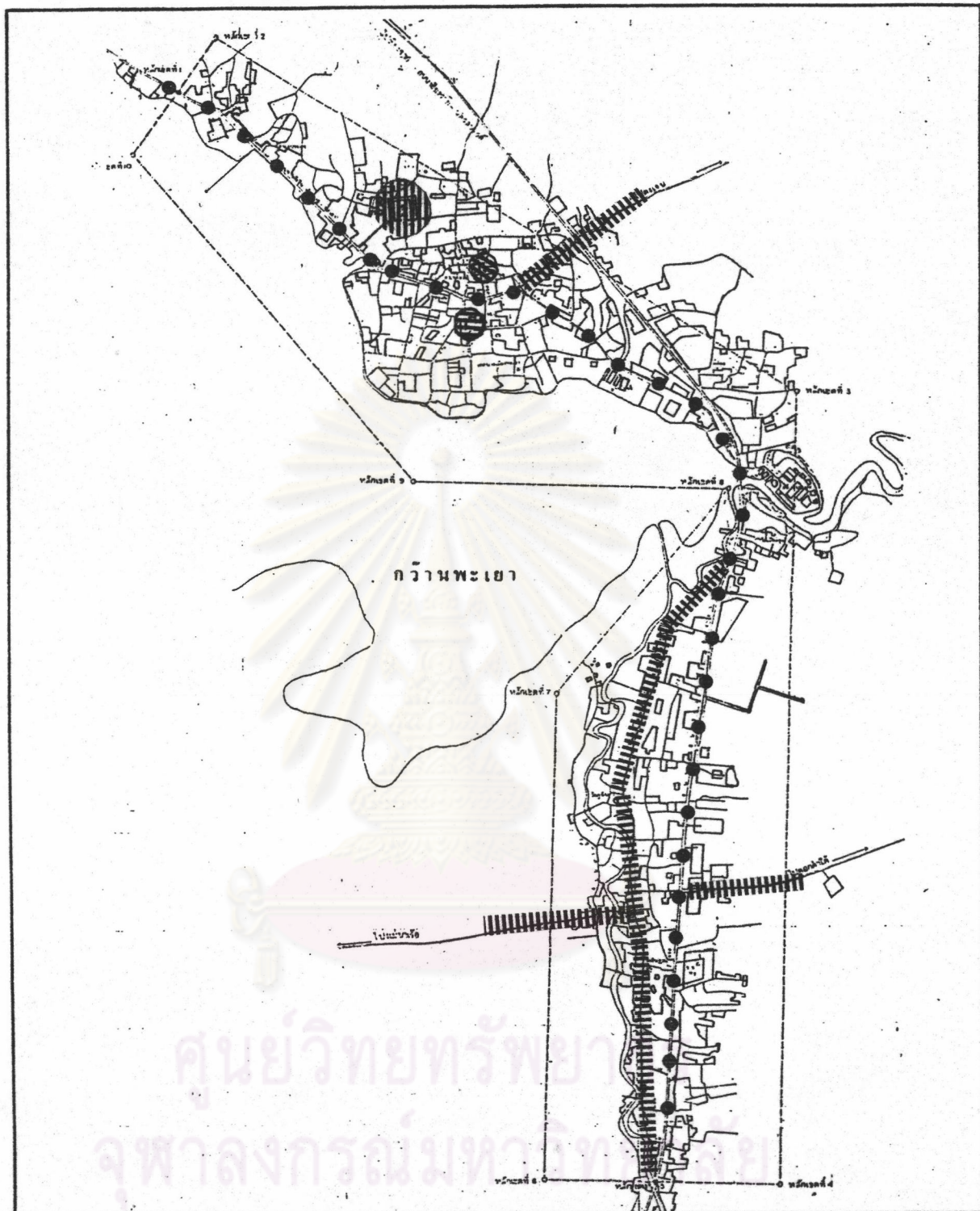
1) การบริการขนส่งระหว่างจังหวัด เนื่องจากชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางการขนส่งระดับจังหวัดที่มีสถานีขนส่งจังหวัดพะเยาเป็นจุดรับส่งที่สำคัญ การขนส่งระดับจังหวัดที่สำคัญโดยมีรถประจำทางวิ่งตรง (ดูในการขนส่งระดับจังหวัด)

2) การบริการขนส่งสาธารณะภายในชุมชนเมืองพะเยาและชุมชนโดยรอบ ชุมชนเมืองพะเยามีบริการขนส่งสาธารณะหลายประเภทขึ้นอยู่กับความต้องการทั้งขึ้นอยู่กับจำนวนสัมภาระ ระยะทาง และค่าบริการของผู้โดยสาร มีรายละเอียดดังนี้

2.1) รถโดยสารประจำทางขนาดเล็ก ที่ให้บริการระหว่างชุมชนเมืองพะเยาและชุมชนโดยรอบ เป็นรถโดยสารขนาดความจุประมาณ 12 คน ให้บริการรับส่งระหว่างชุมชนรอบนอกและชุมชนเมือง โดยมีจุดหมายปลายทางชุมชนนั้น ๆ เช่น พะเยา-แม่ต๋ำ พะเยา-บ้านแม่ใส พะเยา-บ้านแม่กา เป็นต้น ระยะทางไกลสุดทางทิศเหนือของการให้บริการของรถประเภทนี้คือตำบลแม่ปืม ทางทิศใต้ถึงตำบลแม่กา ทางทิศตะวันออกถึงบ้านดงเจน และทางทิศตะวันตกจะเป็นตำบลรอบกว๊านพะเยา ประชาชนที่ใช้บริการรถประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นแม่ค้าและนักเรียน ค่าบริการ อยู่ระหว่าง 4-15 บาทขึ้นอยู่กับระยะทาง

2.2) รถโดยสารประจำทางรอบเมือง เป็นรถโดยสารประจำทางสายเดียวของชุมชนวิ่งผ่านชุมชน-ศูนย์ราชการ-ย่านการค้า ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร ความจุประมาณ 40 คน การบริการจะหนาแน่นในช่วงเช้าและเย็นเนื่องจากเป็นรถที่ผ่านสถานที่ราชการ โรงเรียนที่สำคัญ ๆ ของชุมชน ค่าบริการ 5 บาท ตลอดสาย

2.3) รถสามล้อและสามล้อเครื่อง จุดบริการจะอยู่บริเวณหน้าตลาดสดหลังตลาดสด และสถานีขนส่ง การบริการของรถประเภทนี้จะอยู่ในรัศมีไม่เกิน 5 กิโลเมตรจากจุดบริการ ค่าบริการไม่เกิน 20 บาท

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองพะเยา

แสดง: การบริการขนส่งสาธารณะ

สถานีขนส่งจังหวัดพะเยา , จุดรับ-ส่งผู้โดยสาร

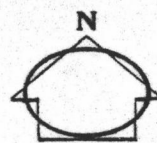
เส้นทางบริการขนส่งสาธารณะสายหลัก

เส้นทางบริการขนส่งสาธารณะสายรอง

ที่มา:

แผนที่: 4.7

มาตราส่วน 0 0.5 1 กม.

2.4) รถจักรยานยนต์รับจ้าง จุดบริการจะอยู่บริเวณสถานีขนส่ง หน้า และ หลังตลาดสดและบริเวณสี่แยกแม่ต้า และสี่แยกประตูลี้ การบริการไม่มีจำกัดระยะทางค่าบริการตั้งแต่ 10-50 บาทขึ้นอยู่กับระยะทางและเวลา

4.7 การบริการไฟฟ้า น้ำประปา และโทรศัพท์

4.7.1 ไฟฟ้า

การบริการไฟฟ้าภายในชุมชนเมืองได้กระจายครอบคลุมทั้งหมดส่วนปัญหาส่วนใหญ่ในเรื่องไฟฟ้าของชุมชนเมืองคือ จุดที่ติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะยังไม่ครอบคลุม ไฟฟ้ามักดับบ่อยโดยไม่มีสาเหตุ ไฟฟ้าตามถนนไม่มีการดูแลให้อยู่ในสภาพดีตลอดเวลา เป็นต้น

4.7.2 ประปา

การประปาพะเยา-ดอกคำใต้ มีโรงกรองน้ำ 2 แห่ง โดยใช้น้ำจากกว๊านพะเยาเป็นน้ำดิบ ปัจจุบันให้บริการน้ำสะอาดแก่ชุมชนเมืองพะเยาและดอกคำใต้วันละ 9,360 ลูกบาศก์เมตร อัตราการผลิตสูงสุด 14,400 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน จึงคาดว่าความสามารถในการผลิตยังเพียงพอสำหรับที่จะรองรับการขยายตัว และความต้องการของชุมชนได้อีกไม่น้อยกว่า 5 ปี ส่วนเขตครอบคลุมการบริการประปาของการประปาพะเยา-ดอกคำใต้นั้น ให้บริการครอบคลุมเฉพาะชุมชนในเขตเทศบาล และเขตสุขาภิบาลดอกคำใต้เท่านั้น การบริการประปายังมีข้อจำกัดพบว่า ในพื้นที่ที่เป็นที่สูงได้แก่ชุมชนทางด้านตะวันออกมักไม่ได้รับบริการน้ำประปาที่สม่ำเสมอเนื่องจากแรงดันของการจ่ายน้ำยังคงจำกัดอยู่ ส่วนในชุมชนทั่วไปไม่มีปัญหา

4.7.3 โทรศัพท์

การบริการโทรศัพท์ภายในเขตชุมชนเมืองพะเยา มีโครงข่ายโทรศัพท์สายตรงครอบคลุมพื้นที่ชุมชนเมืองพะเยาทั้งหมด รวมถึงศูนย์ราชการจังหวัดพะเยา ส่วนที่นอกเหนือไปจากบริเวณดังกล่าว จะเป็นการให้บริการแบบโทรศัพท์สาธารณะท้องถิ่นทั้งแบบตู้และแบบมีผู้ดูแล

ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ฝั่งเมืองรวมทั้งหมด ปริมาณความต้องการหมายเลขมากกว่าการบริการหมายเลขประมาณร้อยละ 60 (ที่ทำการชุมสายโทรศัพท์พะเยา 2536) ชุมชนเมืองพะเยามีเลขหมายโทรศัพท์เปิดบริการในปี พ.ศ. 2535 จำนวนทั้งสิ้น 2,000 เลขหมาย ส่วนโทรศัพท์สาธารณะที่ให้บริการแก่ชุมชนมีจำนวน 13 ตู้ กระจายอยู่ในจุดสำคัญ ๆ เช่น บริเวณโรงพยาบาลพะเยา ศูนย์ราชการ ย่านการค้า

4.8 สิ่งแวดล้อมของเมือง

จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2534) พบว่า ชุมชนเมืองพะเยา ยังไม่มีเกิดสภาวะแวดล้อมเป็นพิษในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามเทศบาลเมืองพะเยา ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นของชุมชนเมืองพะเยา ได้ตระหนักถึงเรื่องนี้ โดยได้ป้องกันสภาพแวดล้อมของเมือง เช่น ห้ามตั้งโรงงานอุตสาหกรรมภายในเขตเทศบาล ห้ามสร้างโรงแรมริมกว๊านพะเยา นอกจากนี้ยังมีโครงการสร้างท่อระบายน้ำให้ครบทุกสายและมีการรวบรวมน้ำเสียและทำการบำบัดน้ำต่อไป ซึ่งการศึกษาที่ตั้งและวิธีการบำบัดน้ำเสียของชุมชนเมืองพะเยาครอบคลุมพื้นที่ทั้งตำบลแม่ต้าและตำบลเวียงยังอยู่ระหว่างการศึกษา

4.8.1 ที่ว่างในเมือง

จากการสำรวจและสอบถามของผู้ศึกษาในเรื่องที่ว่างในเมืองพบว่า ลักษณะที่ว่างในตำบลเวียงจะมีขนาดของพื้นที่ว่างไม่เกิน 1 ไร่/แปลง และมีจำนวนน้อย ส่วนพื้นที่ว่างที่อยู่ในตำบลแม่ต้าจะมีขนาดมากกว่า ส่วนลักษณะที่เหมือนกันของพื้นที่ว่างของทั้งสองตำบล คือ ผู้ถือครองยังคงเป็นชาวพะเยาแต่เดิม ลักษณะพื้นที่จะปล่อยทิ้งว่างไว้และปัจจุบันยังไม่มีแนวโน้มว่าต้องการให้เปลี่ยนมือ และจากการสอบถามถึงทัศนเรื่องการขายที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นการขายระหว่างเครือญาติและคนสนิทและไม่นิยมที่จะขายให้คนต่างถิ่น โดยเฉพาะพื้นที่อยู่บริเวณที่ใกล้บ้าน เนื่องจากยังคงมีความรู้สึกที่ดีในเรื่องความสังคมนะบ้าน (NEBOURHOOD FELLING)

4.8.2 ย่านเสื่อมโทรม

จากการสำรวจและสอบถามเรื่องย่านเสื่อมโทรมของชุมชนเมืองพะเยา ใน ธันวาคม 2536 พบว่า ย่านเสื่อมโทรมเดิมของชุมชนเมืองพะเยา แบ่งได้เป็น 2 ประเภทประเภท

แรกเป็นย่านเสื่อมโทรมบริเวณหลังที่ว่าการอำเภอเมืองพะเยา ซึ่งจากการสอบถามพบว่าเนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ราชพัสดุ ประเภทที่ 2 เป็นย่านเสื่อมโทรมเนื่องจากเป็นบริเวณลวงแคบติดกับสถานีให้บริการทางเพศ ได้แก่ บริเวณด้านหน้าและหลังสถานีขนส่งจังหวัดพะเยา บริเวณถนนท่ากว๊าน บริเวณถนนประตูเหล็ก ซึ่งย่านเสื่อมโทรมประเภทหลังนี้ หลังจากที่มิโนโยบายปราบปรามการค้าประเวณีทำให้สภาพของย่านเสื่อมโทรมนั้นฟื้นฟู ยกเว้นบริเวณถนนประตูเหล็กที่ยังคงเหลืออยู่บ้าง ส่วนย่านเสื่อมโทรมประเภทแรกยังคงมีอยู่บ้างแต่ลดจำนวนลง

4.9 การใช้ที่ดิน

4.9.1 การใช้ที่ดินภายในชุมชนเทศบาลเมืองพะเยา

การใช้ที่ดินของชุมชนเมืองพะเยาระหว่างปี พ.ศ.2528 และ ปี พ.ศ.2535 พบว่า การใช้ที่ดินแต่ละประเภทมีขนาดการเปลี่ยนแปลงน้อยถึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย ประเภทการใช้ที่ดินที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย 2 ประเภทคือ การใช้ที่ดินเพื่อสถาบันราชการ-สถานศึกษา และการใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่พักผ่อน-สนามกีฬา ส่วนการใช้ที่ดินเป็นป่า-แหล่งน้ำ-ที่ว่างมีขนาดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ ลดลง -418.75 ไร่ เฉลี่ยประมาณร้อยละ 17.27

โครงสร้างการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองพะเยา ปี พ.ศ.2535 พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่จำนวน 2,156.25 ไร่ หรือร้อยละ 38.33 ของพื้นที่ชุมชนทั้งหมดเป็นพื้นที่เพื่อพักอาศัย รองลงมาเป็นพื้นที่ป่าไม้-แหล่งน้ำ-ที่ว่าง และพื้นที่เพื่อการค้า-อุตสาหกรรม-โกดัง มีจำนวนพื้นที่ 2,006.25 ไร่ , 543.75 ไร่ หรือร้อยละ 35.67 , 9.67 ตามลำดับ

ขนาดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองพะเยา (Absolute Change) ระหว่างปี พ.ศ.2528-2535 พบว่า ประเภทการใช้ที่ดินที่ขนาดการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 4 ประเภท ได้แก่ การใช้ที่ดินเพื่อพักอาศัย เพื่อการค้า-อุตสาหกรรม-โกดัง เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อการบริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ประเภทการใช้ที่ดินที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง 2 ประเภทคือ การใช้ที่ดินเพื่อเป็นสถาบันราชการ และศาสนสถาน ส่วนประเภทการใช้ที่ดินที่มีขนาดการเปลี่ยนแปลงลดลงมี 2 ประเภท คือ การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร และ

พื้นที่ป่าไม้-แหล่งน้ำ-ที่ว่าง

การใช้ที่ดินเพื่อการพักอาศัยมีขนาดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือเพิ่มขึ้น 331.25 ไร่ ลงมา คือการใช้ที่ดินเพื่อการค้า-อุตสาหกรรม-โกดังเพิ่มขึ้น 212.5 ไร่ ร้อยละ 24.10 พื้นที่เพื่อการพักอาศัยมีจำนวน 3,662.50 ไร่ หรือร้อยละ 7.75 ส่วนประเภทการใช้ที่ดินที่มีขนาดการเปลี่ยนแปลงลดลงมากที่สุด คือ พื้นที่ป่าไม้-แหล่งน้ำ-ที่ว่าง คือลดลงจำนวน -418.75 ไร่ รองลงมาคือ พื้นที่เกษตรกรรม คือมีจำนวนลดลง -206.25 ไร่

สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองพะเยา (Relative Change) ในช่วงปีเดียวกัน พบว่า การใช้ที่ดินเพื่อสถานพักผ่อนหย่อนใจมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมากที่สุด คือ ร้อยละ 175.00 ต่อปี รองลงมาได้แก่ การใช้ที่ดินเพื่อการค้า-อุตสาหกรรม-โกดังมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 3.02 ต่อปี

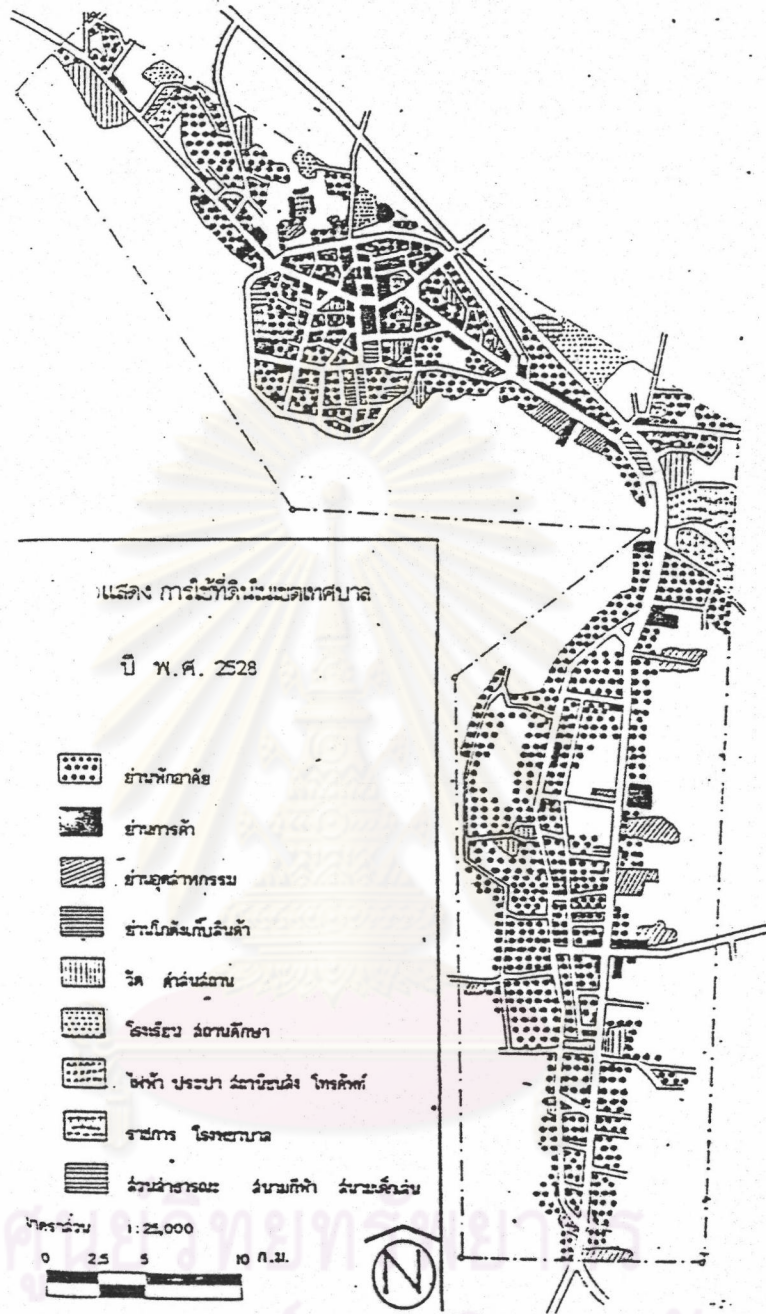
เนื่องจากชุมชนเมืองพะเยามีขนาดเพียง 9 ตารางกิโลเมตร มาเป็นเวลากว่า 70 ปี ดังนั้นจึงพบว่า การใช้ที่ดินบางประเภทไม่สามารถเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ เช่น การใช้ที่ดินเพื่อระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ซึ่งต้องมีความสัมพันธ์ตามการเพิ่มขึ้นของการใช้ที่ดินประเภทอื่น ทั้งนี้เนื่องจากมีปัจจัยต่าง ๆ เป็นข้อจำกัดและปัจจัยเสริมของชุมชน ดังรายละเอียดจะกล่าวในเรื่องการขยายตัวของชุมชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.10 การใช้ที่ดินภายในเขตเทศบาลเมืองพะเยา

ประเภทการใช้ที่ดิน	2528		2535		การเปลี่ยนแปลง		
	จำนวน (ไร่)	%	จำนวน (ไร่)	%	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	เฉลี่ยร้อยละ/ปี
พักอาศัย	1,825.00	32.44	2,156.25	38.33	331.25	18.15	2.59
เพื่อการค้า อุตสาหกรรมและโกดัง	331.25	5.89	543.75	9.67	212.5	64.15	9.16
สถานที่ราชการ	206.25	3.67	206.25	3.67	0	0.00	0.00
ศาสนสถาน	156.25	2.78	156.25	2.78	0	0.00	0.00
สนามกีฬา และสวนสาธารณะ	25.00	0.44	68.75	1.22	43.75	175.00	25.00
ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ	181.25	3.22	218.75	3.89	37.5	20.69	2.96
เพื่อการเกษตร	475.00	8.44	268.75	4.78	-206.25	(43.42)	(6.20)
ป่าไม้ แหล่งน้ำ ที่ว่าง	2,425.00	43.11	2,006.25	35.67	-418.75	(17.27)	(2.47)
รวม	5,625.00	100.00	5,625.00	100.00	0	0.00	0.00

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองพะเยา

แสดง :

แผนที่ : 4.8

ที่มา :

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองพะเยา

แสดง:

แผนที่: 4.9

ที่มา:

4.9.2 การใช้ที่ดินของพื้นที่ศึกษา

โครงสร้างการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองพะเยาระหว่างปี พ.ศ. 2528 และปี พ.ศ. 2535 รายละเอียดในบทที่ 3 พบว่า การใช้ที่ดินแต่ละประเภทมีขนาดการเปลี่ยนแปลงน้อย คือ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย 2 ประเภท คือ การใช้ที่ดินเพื่อสถาบันราชการ-สถานศึกษา และการใช้ที่ดิน เพื่อเป็นที่พักผ่อน-สนามกีฬา ส่วนการใช้ที่ดินเป็นป่า-แหล่งน้ำ-ที่ว่างมีขนาดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ ลดลง -418.75 ไร่

เนื่องจากพื้นที่ของชุมชนเมืองพะเยามีจำนวนเพียง 9 ตารางกิโลเมตร ตามที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นการศึกษาโครงสร้างการใช้ที่ดินจึงนำพื้นที่ของชุมชนต่อเนื่องมาศึกษาด้วยเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เมืองได้ขยายตัวออกไป และบางส่วนจะเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวในอนาคตด้วย ชุมชนต่อเนื่องที่นำมาศึกษานี้เป็นพื้นที่ที่สำนักผังเมืองกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดเป็นพื้นที่ว่างผังเมืองพะเยาซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 8 ตำบล 2 อำเภออันได้แก่ พื้นที่บางส่วนของตำบลบ้านต๋อม ตำบลบ้านตัน ตำบลบ้านสา ตำบลท่าวังทอง ตำบลแม่ใส ตำบลจำป่าหวาย ตำบลแม่กา อำเภอเมืองพะเยา และบางส่วนของตำบลดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ รวมเนื้อที่ทั้งหมด 60 ตารางกิโลเมตร

โครงสร้างการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองพะเยา และชุมชนต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2535 พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่จำนวน 20,987.5 ไร่ หรือร้อยละ 55.97 ของพื้นที่ชุมชนทั้งหมดเป็นพื้นที่ป่าไม้-แหล่งน้ำ-ที่ว่าง รองลงมาเป็นพื้นที่เกษตรกรรมจำนวน 9,073.50 ไร่ หรือร้อยละ 24.10 พื้นที่เพื่อการพักอาศัยมีจำนวน 3,662.50 ไร่ หรือร้อยละ 7.75 หากพิจารณาในแต่ละส่วนคือ แยกเป็นชุมชนเมืองพะเยาและชุมชนต่อเนื่องพบว่า ในเขตชุมชนเมืองพะเยามีการใช้ที่ดินเพื่อการพักอาศัยมากที่สุด คือ จำนวน 2,156.25 ไร่ หรือร้อยละ 38.33 ของพื้นที่ทั้งหมดของชุมชนเมืองพะเยา รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินเพื่อการป่าไม้-แหล่งน้ำ-ที่ว่าง และการใช้ที่ดินเพื่อการค้า-อุตสาหกรรม-โกดัง จำนวน 2,006.25 , 543.75 ไร่ หรือร้อยละ 35.67 และ 0.87 ไร่หรือร้อยละ 9.67 ของพื้นที่ชุมชนทั้งหมด มีการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเพียง 0.43 ไร่หรือร้อยละ 4.78 เท่านั้น ส่วนการใช้ที่ดินในเขตชุมชนต่อเนื่อง พบว่า การใช้ที่ดินเป็นพื้นที่ป่าไม้-แหล่งน้ำ-ที่ว่างมีจำนวนมากที่สุดคือ 18,981.25 ไร่หรือร้อยละ 30.37 ของพื้นที่ชุมชนต่อเนื่องทั้งหมด (51 ไร่) รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สถาบันราชการ-สถานศึกษา และเป็นที่พักอาศัย จำนวน 8,768.75 ไร่ (ร้อยละ 27.51) , 1,962.50 ไร่ (ร้อยละ 6.16) และ 1,506.25 ไร่ (ร้อยละ 4.73)

ตารางที่ 4.11 การใช้ที่ดินภายในเขตชุมชนเมืองพะเยาและชุมชนต่อเนื่อง

ประเภทการใช้ที่ดิน	เขตเทศบาลเมืองพะเยา							นอกเขตเทศบาลเมืองในเขตกันเมืองรวม							เขตกันเมืองรวม						
	2528		2535		การเปลี่ยนแปลง			2528		2535		การเปลี่ยนแปลง			2528		2535		การเปลี่ยนแปลง		
	จำนวน (ไร่)	%	จำนวน (ไร่)	%	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	ร้อยละ/ปี	จำนวน (ไร่)	%	จำนวน (ไร่)	%	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	ร้อยละ/ปี	จำนวน (ไร่)	%	จำนวน (ไร่)	%	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	ร้อยละ/ปี
พักอาศัย	1,825.00	32.44	2,156.25	38.33	331.25	18.15	2.59	1,081.25	3.39	1,506.25	4.73	425.00	39.31	5.62	2,906.25	7.75	3,662.50	9.77	756.25	26.02	3.72
เพื่อการค้า อุตสาหกรรมและโกดัง	331.25	5.89	543.75	9.67	212.5	64.15	9.16	150.00	0.47	343.75	1.08	193.75	129.17	18.45	481.25	1.28	887.50	2.37	406.25	84.42	12.06
สถานที่ราชการ	206.25	3.67	206.25	3.67	0	0.00	0.00	1,137.50	3.57	1,962.50	6.16	825.00	72.53	10.36	1,343.75	3.58	2,168.75	5.78	825.00	61.40	8.77
สวนสาธารณะ	156.25	2.78	156.25	2.78	0	0.00	0.00	125.00	0.39	150.00	0.47	25.00	20.00	2.86	281.25	0.75	306.25	0.82	25.00	8.89	1.27
สนามกีฬา และสวนสาธารณะ	25.00	0.44	68.75	1.22	43.75	175.00	25.00	31.25	0.10	43.75	0.14	12.50	40.00	5.71	56.25	0.15	112.50	0.30	56.25	100.00	14.29
ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ	181.25	3.22	218.75	3.89	37.5	20.69	2.96	100.00	0.31	118.75	0.37	18.75	18.75	2.68	281.25	0.75	337.50	0.90	56.25	20.00	2.86
เพื่อการคมนาคม	475.00	8.44	269.75	4.78	-206.25	(43.42)	(6.20)	7,525.00	23.61	8,768.75	27.51	1,243.75	16.53	2.36	8,000.00	21.33	9,037.50	24.10	1,037.50	12.97	1.66
ป่าไม้ แหล่งน้ำ ที่ว่าง	2,425.00	43.11	2,006.25	35.67	-418.75	(17.27)	(2.47)	21,725.00	68.16	18,981.25	59.55	(2,743.75)	(12.63)	(1.80)	24,150.00	64.40	20,987.50	55.97	(3,162.50)	(13.10)	(1.87)
รวม	5,625.00	100.00	5,625.00	100.00	0	0.00	0.00	31,875.00	100.00	31,875.00	100.00	0.00	0.00	0.00	37,500.00	100.00	37,500.00	100.00	0.00	0.00	0.00

ที่มา : สำนักผังเมือง อ.พะเยา ๒๕๒๘.

: อ.วารินชำราบ ๒๕๓๕.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางการพัฒนา ชุมชนเมืองพะเยา

แสดง: การใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2528

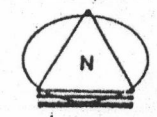
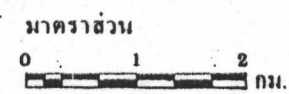
สัญลักษณ์:

- เพื่อพักอาศัย
- เพื่อการค้า/บริการ
- เพื่อการอุตสาหกรรม
- สถานที่ราชการ/สถานศึกษา
- เพื่อเกษตรกรรม
- ที่ว่าง ป่าไม้ แหล่งน้ำ

- แนวเขตผังเมืองรวม
- เขตเทศบาล(ขยาย) ถนน
- แนวเขตป่าสงวน แม่น้ำ ห้วย

ที่มา:

แผนที่: 4.10

แนวทางการพัฒนา ชุมชนเมืองพะเยา

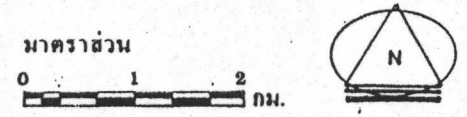
แสดง: การใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2535

สัญลักษณ์:

- เพื่อพักอาศัย
- เพื่อการค้า/บริการ
- เพื่อการอุตสาหกรรม
- สถานที่ราชการ/สถานศึกษา
- เพื่อเกษตรกรรม
- ที่ว่าง ป่าไม้ แหล่งน้ำ

- แนวเขตผังเมืองรวม
- เขตเทศบาล(ขยาย) ถนน
- แนวเขตป่าสงวน แม่น้ำ ห้วย

ที่มา: แผนที่: 4.11

สัดส่วนโครงสร้างการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองพะเยาและชุมชน
 ต่อเนื่องพบว่า ชุมชนเมืองพะเยามีสัดส่วนการใช้ที่ดินที่มากกว่าชุมชนต่อเนื่อง 5 ประเภทคือ การ
 ใช้ที่ดินเพื่อพักอาศัย การใช้ที่ดินเพื่อการค้า-อุตสาหกรรม-โกดัง การใช้ที่ดินเพื่อศาสนสถาน การ
 ใช้ที่ดินสถานที่พักผ่อน-สนามกีฬา และ การใช้ที่ดินเพื่อสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ส่วนชุมชนต่อ
 เนื่องมีสัดส่วนการใช้ที่ดินมากกว่าชุมชนเมืองพะเยา 3 ประเภทคือ การใช้ที่ดินเพื่อสถานบันราช
 การ-สถานศึกษา การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรและการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้-แหล่งน้ำ-ที่ว่าง อาจกล่าว
 ได้ว่า ชุมชนเมืองพะเยาเป็นชุมชนที่มีโครงสร้างการใช้ที่ดินลักษณะที่เป็น BUILT UP AREA ส่วน
 การใช้ที่ดินของชุมชนต่อเนื่องเป็นชุมชนที่มีโครงสร้างการใช้ที่ดินเป็นเกษตรกรรม หรือพื้นที่ที่ยังไม่
 ได้พัฒนา ยกเว้นการใช้ที่ดินเพื่อสถานบันราชการและสนามกีฬา เนื่องจากศูนย์ราชการของจังหวัด
 พะเยาอยู่นอกเขตเทศบาลเมืองพะเยา

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองพะเยา และชุมชน
 ต่อเนื่องระหว่างปี พ.ศ. 2528 และ 2535 พบว่า การเปลี่ยนแปลงประเภทของการใช้ที่ดินส่วน
 ใหญ่มีขนาดพื้นที่เพิ่มขึ้น มีเพียงประเภทเดียวที่ลดลง คือ การใช้ที่ดินเป็นป่าไม้-แหล่งน้ำ-ที่ว่าง
 และเป็นขนาดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ ลดลง-3,162.50 ไร่ มีขนาดการเปลี่ยนแปลงร้อยละ
 รองลงมาคือการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีขนาดการเปลี่ยนแปลงคือเพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ 1,037.50
 ไร่ ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อศาสนสถานมีขนาดการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดคือ 25 ไร่

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองพะเยา
 พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อเป็นสนามกีฬามากที่สุด รองลงมาคือ การใช้ที่ดินเพื่อ
 การค้า/อุตสาหกรรม/โกดัง ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมมีการเปลี่ยนแปลงลดลงมากที่สุด
 คือ ร้อยละ -6.20 รองลงมาคือการใช้ที่ดินประเภทป่าไม้ แหล่งน้ำ ที่ว่าง

ส่วนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการใช้ที่ดินของชุมชนต่อเนื่อง
 พบว่า มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเป็น Built Up Area เพิ่มขึ้น เป็นสัดส่วนมากกว่า
 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเป็น Built Up Area ของชุมชนเมืองพะเยากกล่าวคือ มีการเปลี่ยน
 แปลงการใช้ที่ดิน เพื่อการค้า/อุตสาหกรรม/โกดัง มากที่สุดคือ เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 193.75 ไร่
 หรือเป็นสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 18.45 ต่อปี และเพื่อเป็นสถานที่ราชการเพิ่มขึ้น 825.0
 ไร่ หรือ ร้อยละ 10.36 และเปลี่ยนแปลงเป็นการใช้ที่ดินเพื่อพักอาศัย 425.0 ไร่ หรือร้อยละ

ส่วนสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน พบว่าการใช้ที่ดินเพื่อเป็นสถานที่พักผ่อน-สันทนาการมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือเพิ่มขึ้นร้อยละ 100 หรือร้อยละ 12.50 ต่อปี รองลงมา คือ การใช้ที่ดินเพื่อการค้า-อุตสาหกรรม-โกดัง สถาบันราชการ-สถานศึกษาเพิ่มขึ้นร้อยละ 84.42 (10.55 ต่อปี) 61.40 (7.67 ต่อปี) ส่วนสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงลดลง ได้แก่ การใช้ที่ดินเป็นป่าไม้-แหล่งน้ำ-ที่ว่างมีสัดส่วนลดลง 13.10 หรือร้อยละ 1.64 ต่อปี

ลักษณะและทิศทางการขยายตัวของชุมชน (BUILT UP AREA)

จากการศึกษาโครงสร้างการใช้ที่ดินในหัวข้อ 2.2 พบว่าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการใช้ที่ดินของชุมชนต่อเนื่อง มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงต่อปีมากกว่าชุมชนเมืองพะเยา โดยเฉพาะส่วนที่เป็น Built Up Area อันได้แก่ การใช้ที่ดินเพื่อพักอาศัย การใช้ที่ดินเพื่อการค้า/อุตสาหกรรม/โกดัง และเมื่อพิจารณาทิศทางการเปลี่ยนแปลงการขยายตัวของชุมชนพบว่า ลักษณะของการขยายตัวของชุมชนเมืองพะเยา มีการขยายตัวไปตามแนวถนน (Linear Pattern) ตามถนนสายหลักของชุมชน ได้แก่ ถนนพหลโยธินสายในตั้งแต่สี่แยกแม่ต้าไปจนถึงสี่แยกบ้านต๋อม (จุดตัดถนนเลี้ยวเมืองทางด้านเหนือ) นอกจากนี้ยังกระจายตามแนวถนนสายอื่น อันได้แก่ ถนนพะเยา-แม่ฟ้าหลวงอันได้แก่การขยายตัวของชุมชนบ้านต๋อม และถนนพะเยา-ป่าแดด ได้แก่ท่าบลองเจนและท่าวังทอง ส่วนทางด้านใต้มีการขยายตัวตามถนนพะเยา-ดอกคำใต้และพะเยา-แม่ฟ้าหลวง อันได้แก่ที่ตั้งของชุมชนบ้านแม่ใส ซึ่งการขยายตัวของชุมชนออกนอกเขตเทศบาลเมืองพะเยาแล้ว ซึ่งนับว่าเป็นลักษณะ Overbourndery City คือ เมืองขยายตัวเกินกว่าเขตการปกครองของเมือง

ทิศทางการขยายตัวของย่านพักอาศัยพบว่า ทิศทางการขยายตัวของชุมชนเพื่อเป็นย่านพักอาศัยมีทิศทางในทางด้านตะวันออกและด้านเหนือของชุมชนอัน ได้แก่พื้นที่ท่าบลองเจน ท่าวังทอง ซึ่งเป็นชุมชนด้านในของถนนซูเปอร์ไฮเวย์ อยู่ถัดเข้าไปประมาณ 500 เมตร บริเวณดังกล่าว เป็นพื้นที่ปฏิรูปที่ดินที่จัดสรรให้ประชาชน และเป็นชุมชนต่อเนื่องของท่าบลองเจน ตามเส้นทางพะเยา-ป่าแดด จนถึงคำซำหาร และตามแนวถนนพะเยา-ดอกคำใต้ที่มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย

ทิศทางการขยายตัวของย่านการค้าและพาณิชย์พบว่า ทิศทางการขยายตัวของย่านการค้าและพาณิชย์ มีอยู่ 3 จุดคือบริเวณสี่แยกแม่ต้าตามสองฟากถนนซูเปอร์ไฮเวย์ไปทางเหนือ เป็นระยะทางกว่า 500 เมตร บริเวณที่ 2 คือ ย่านศูนย์กลางเดิมโดยขยายออกไปตามแนวถนนประจักษ์ ราชมังพันธุ์ และตอนสนามตลอดสาย ส่วนบริเวณที่ 3 ได้แก่ บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดพะเยาตามแนวถนนพหลโยธินสายใน

แนวทางการพัฒนา ชุมชนเมืองพะเยา

แสดง: ทิศทางการขยายตัวของชุมชน

สัญลักษณ์:

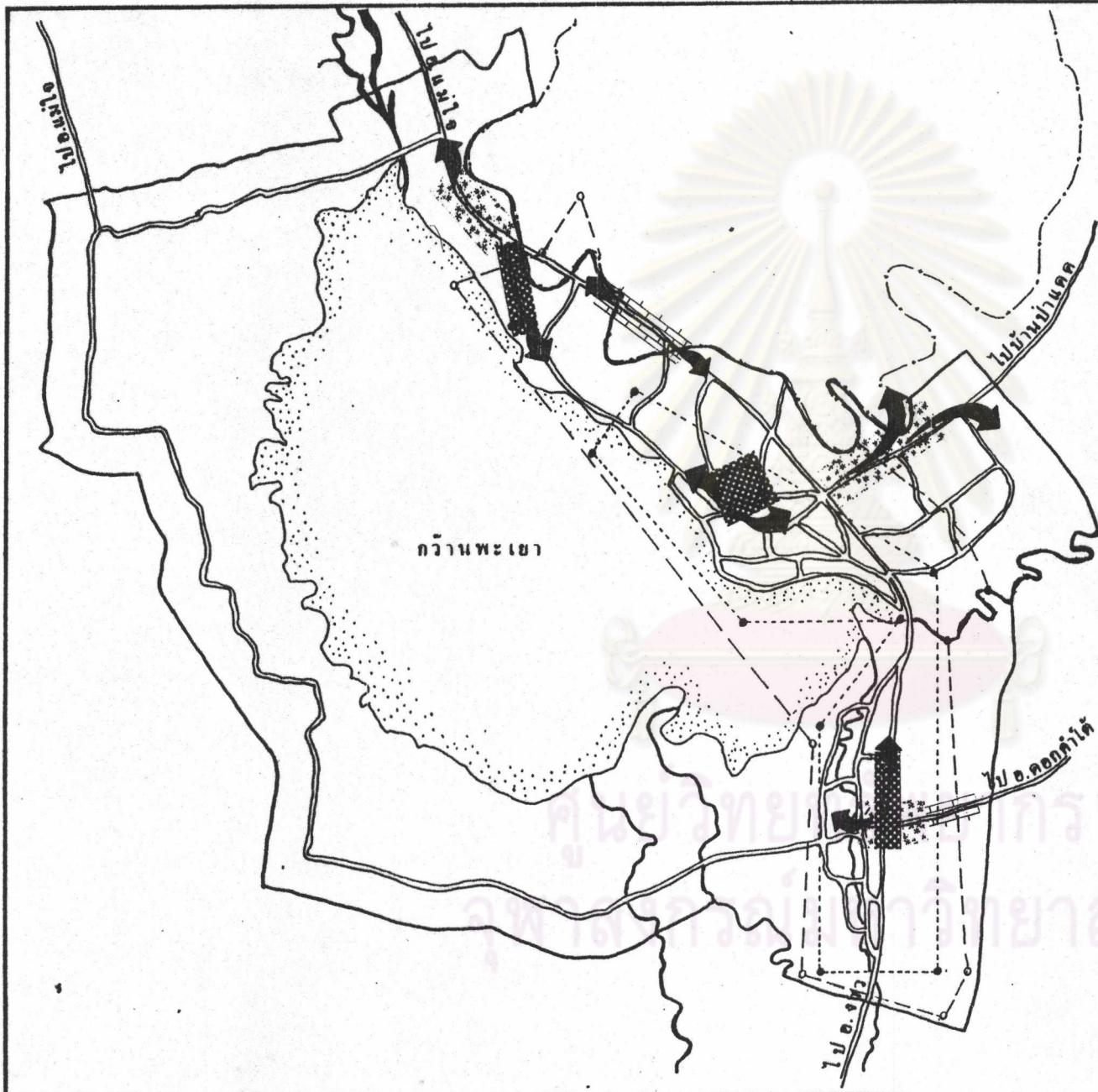
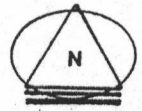
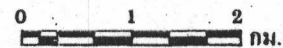
- การขยายด้วยย่านพักอาศัย
- การขยายด้วยย่านการค้า
- การขยายด้วยย่านอุตสาหกรรม

- แนวเขตผังเมืองรวม
- เขตเทศบาล(ขยาย) ถนน
- แนวเขตป่าสงวน แม่น้ำ ห้วย

ที่มา:

แผนที่: 4.12

มาตราส่วน

ทิศทางการขยายตัวของการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม พบว่า การขยายตัวของอุตสาหกรรมภายในชุมชนเมืองพะเยามีแนวโน้มลดลง และมีทิศทางการขยายตัวของอุตสาหกรรมอยู่บริเวณถนนชุปเปอร์ไฮเวย์เกือบตลอดสาย โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ต้องใช้พื้นที่มาก เช่น โรงงานผลิตอิฐบล็อก ส่วนใหญ่จะอยู่นอกเมืองออกไป อุตสาหกรรมประเภทแปรรูปเกษตร เช่น โรงสี ส่วนใหญ่อยู่ตามแนวถนนพะเยา-ดอกคำใต้

จากการศึกษาการขยายตัวของชุมชนเมืองพะเยา จากองค์ประกอบด้านประชากรและการใช้ที่ดิน พบว่า การขยายตัวของชุมชนพะเยามีการขยายตัวออกนอกเขตชุมชน กล่าวคือ มีการขยายตัวไปทางด้านตะวันออกและด้านเหนือ แต่โดยรวมแล้วพบว่า ชุมชนโดยรอบชุมชนเมืองพะเยามีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการวางแผนพัฒนาชุมชนเมืองพะเยาจึงควรคำนึงถึงชุมชนโดยรอบที่เพื่อเป็นการวางแนวทางการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.10 การเมืองการปกครองและการบริการสาธารณะ

4.10.1 การเมืองการปกครอง

ชุมชนเมืองพะเยาหรือเทศบาลเมืองพะเยา มีรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นเทศบาลเมือง ที่มีนายกเทศมนตรีและสภา (The Mayor Council Plan) รูปแบบการบริหารที่มีนายกเทศมนตรีและสภาเทศมนตรี ทำให้มีการแบ่งแยกและถ่วงดุลย์อำนาจ โดยมีการบริหารงานเทศบาล โดยมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและสภาเทศบาลจะทำการเลือกนายกเทศมนตรีและคณะเทศมนตรี

การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองพะเยา โดยปกติสมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลมีอายุคราวละ 4 ปี จากการสอบถามเจ้าหน้าที่เทศบาลพบว่า โดยทั่วไปสมาชิกสภาเทศบาลเมืองพะเยาจะอยู่จนครบวาระ ลักษณะการเลือกสมาชิกสภาเทศบาลยังคงยึดตัวบุคคลมากกว่าพรรค นโยบายพรรค หรือแม้แต่หัวหน้าพรรค จากที่ผ่านมาพบว่า สมาชิกสภาเทศบาล คณะเทศมนตรี และนายกเทศมนตรีค่อนข้างจะผูกขาด ส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งเกินกว่า 2 สมัยขึ้นไปทั้งสิ้น สำหรับระดับการศึกษาของสมาชิกสภาเทศบาล คณะเทศมนตรี และนายกเทศมนตรีส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับอุดมศึกษา

4.10.2 การเงินการคลังของเทศบาลเมืองพะเยา

การเงินการคลังของเทศบาลเมืองพะเยาพบว่าระหว่างปี พ.ศ.2531-2535 เทศบาลเมืองพะเยามีสถานะทางการคลังมีเกินดุลทุกปี โดยมีรายรับเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2531ถึงปี พ.ศ.2535 ประมาณ 6 ล้านบาท หรือคิดเป็นอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 11.33 ส่วนรายจ่ายในช่วงปีพ.ศ. 2535-2536 มีการเปลี่ยนแปลงลดลงเฉลี่ยร้อยละ -4.24

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดโครงสร้างของรายรับ และรายจ่ายของเทศบาลเมืองพะเยา พบว่า หมวดรายรับของเทศบาลของเทศบาลเมืองพะเยาส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 52.24 ของรายรับทั้งหมด เป็นรายได้จากภาษี รองลงมาคือ รายได้จากเงินอุดหนุน ประมาณร้อยละ 33.25 ของรายรับทั้งหมด

ส่วนหมวดรายจ่ายของเทศบาลเมืองพะเยาพบว่า รายจ่ายส่วนใหญ่ประมาณ ร้อยละ 97.26 ของรายจ่ายทั้งหมด คือ รายจ่ายประจำของเทศบาล อันประกอบด้วย เงินเดือน และค่าจ้างประจำ (ร้อยละ 51.23) ค่าจ้างชั่วคราว (ร้อยละ 10.68) ค่าตอบแทนใช้สอย และวัสดุ (ร้อยละ 22.19) ค่าสาธารณูปโภค (ร้อยละ 1.34) เงินอุดหนุน (ร้อยละ 0.14) และ รายจ่ายอื่น (ร้อยละ 11.78) ส่วนรายจ่ายเพื่อการลงทุนเพื่อการก่อสร้างและเพื่อการพัฒนา มีจำนวนเพียงร้อยละ 2.74 ของรายจ่ายทั้งหมด

เมื่อพิจารณาจากการคาดการณ์สถานะทางการคลังของเทศบาลแล้ว พบว่า การประมาณการและรายรับและรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง มีแนวโน้มที่ตึ้นกล่าวคือรายรับที่เกิดขึ้นจริง สูงกว่าการประมาณการทุกปี และรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงต่ำกว่าการประมาณการไว้ ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพการจัดเก็บและควบคุมการใช้งบประมาณของเทศบาลมีประสิทธิภาพ แต่เมื่อ พิจารณาโครงสร้างสถานการณ์การเงินการคลังของเทศบาลพบว่า การใช้งบประมาณรายจ่ายส่วนใหญ่ ของเทศบาลเป็นกาใช้เพื่อค่าจ้างที่มีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 97.26 ส่วนงบประมาณเพื่อการพัฒนา พื้นที่เทศบาลมีเพียง 2.74 ของงบประมาณเท่านั้น ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณจึงไม่ก่อให้เกิด การพัฒนาเทศบาลเท่าใดนัก การปรับโครงสร้างและการพัฒนาการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาพื้นที่เทศบาลเมืองพะเยาจึงเป็น เรื่องที่ต้องแก้ไขต่อไป

จากการสอบถามเจ้าหน้าที่งานคลังของเทศบาลเมืองพะเยาพบว่าเทศบาลได้ จัดทำแผนที่ภาษี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดภาษีบำรุงท้องถิ่นของเทศบาลใช้มาเวลากว่า 5 ปีแล้ว และมีการปรับปรุงข้อมูลการใช้ประโยชน์ของอาคารอยู่ตลอดเวลา นอกนี้การจัดเก็บค่า ธรรมเนียมอื่นของเทศบาล เช่น ค่าธรรมเนียมการเก็บขยะมูลฝอย พบว่า มีการจัดเก็บเป็นราย หลังคาเรือน ทั้งนี้อัตราค่าธรรมเนียมอยู่ในช่วง 13-3,000 บาท คือ อัตราขั้นต่ำคือบ้านเดี่ยว ครอบครัวเล็ก อัตราการค่าธรรมเนียมสูงสุด ได้แก่ ตลาดสด ศูนย์ราชการจังหวัดแต่ทั้งนี้การจัด เก็บภาษีและค่าธรรมเนียมของเทศบาล ยังมีข้อจำกัด เช่น ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบ เพื่อปรับฐานภาษีในแผนที่ภาษี และการกำหนดค่าธรรมเนียมการเก็บค่าขยะยังไม่เป็นมาตรฐาน ซึ่งพบว่า การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมบางบ้านยังไม่ยุติธรรม

ตารางที่ 4.12 สถานะการคลังเทศบาลเมืองพะเยา

ปี พ.ศ.	รายรับ		รายจ่าย		สภาวะ การคลัง ขาด/เกินดุล
	ประมาณการ	เกิดขึ้นจริง	ประมาณการ	เกิดขึ้นจริง	
2531	24,854,046	24,514,926	24,585,073	23,645,370	869,556
2532	29,985,792	28,584,557	29,961,890	30,279,867	-1,698,310
2533	32,148,656	32,858,778	31,873,009	31,087,484	1,771,294
2534	30,719,122	33,694,345	30,338,149	29,369,346	4,324,999
2535	-	37,863,795	-	36,514,684	1,349,111
เปลี่ยนแปลง/ปี	-	10.89	-	11.64	-

ที่มา : สำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา, 2536

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.13 รายละเอียดงบประมาณของเทศบาลเมืองพะเยา ปี พ.ศ.2535

รายการ	จำนวนเงิน	ร้อยละ
รายรับ	37,863,759	100.00
1. ภาษีอากร	19,774,500	52.24
2. ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ ใบอนุญาต	1,826,230	4.75
3. รายได้จากทรัพย์สิน	499,270	1.32
4. รายได้จากสาธารณูปโภคและเทศพาณิชย์	240,796	0.53
5. เงินอุดหนุน	12,617,925	33.25
6. รายได้เบ็ดเตล็ด	272,200	0.79
7. เงินได้อื่น	2,634,838	6.86
รายจ่าย	36,514,684	100.00
1. รายจ่ายประจำ	35,495,334	97.26
- เงินเดือนและค่าจ้างประจำ	18,713,940	51.23
- ค่าจ้างชั่วคราว	3,870,000	10.68
- ค่าตอบแทน วัสดุ และวัสดุ	8,101,465	22.19
- ค่าสาธารณูปโภค	472,000	1.37
- เงินอุดหนุน	45,000	0.14
- รายจ่ายอื่น	4,292,929	11.78
2. รายจ่ายเพื่อการลงทุน	1,019,350	2.74
- ค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	1,019,350	2.74

ที่มา : แผนพัฒนาเทศบาลเมืองพะเยา, 2535.

4.10.3 การบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองพะเยา

1) การจัดเก็บขยะ

ความสามารถของเทศบาลในการบริการเก็บขยะ เทศบาลเมืองพะเยามีรถเก็บขยะจำนวน 3 คัน มีความจุ 8 ลูกบาศก์เมตรจำนวน 2 คัน และมีความจุ 5 ลูกบาศก์เมตรจำนวน 1 คัน รวมมีความจุ 21 ลูกบาศก์เมตร ออกเก็บขยะวันละ 3 เที่ยว โดยมีพนักงานขับรถ และพนักงานเก็บขยะประจำคันละ 5 คน ออกทำการรวบรวมจากถังขยะสาธารณะ ซึ่งเทศบาลนำไปติดตั้งบนถนนทุกสายมีระยะห่างกันประมาณ 20 เมตร ปริมาณขยะที่เก็บได้เฉลี่ยประมาณ 28-30 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน จากการสัมภาษณ์ประชาชนพบว่า การบริการในการเก็บขยะของเทศบาลครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของเทศบาลแล้วนอกจากนี้ยังให้บริการแก่พื้นที่ที่ต่อเนื่องด้วย เช่น บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดพะเยา โรงพยาบาลพะเยา และบ้านของประชาชนทั่วไปที่แจ้งความประสงค์ โดยเทศบาลเก็บค่าธรรมเนียมบริการตั้งแต่ 16-3,000 บาทต่อเดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณขยะของแต่ละบ้าน โดยทั่วไปบ้านพักอาศัยจะเก็บค่าธรรมเนียมบริการ 16 บาทต่อเดือน ส่วนราคาที่สูงสุดได้แก่ โรงพยาบาลพะเยา และ ศูนย์ราชการจังหวัดพะเยา

ส่วนการกำจัดขยะ ปัจจุบันการทำลายขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองพะเยา ใช้วิธีตากแห้งและเผาทิ้ง ซึ่งสถานที่ทิ้งขยะอยู่ไกลจากชุมชนประมาณ 5 กิโลเมตรบนเส้นทางไปอำเภอดอกคำใต้ มีพื้นที่ประมาณ 25 ไร่ ในอนาคตมีโครงการที่จัดหาที่ทิ้งขยะใหม่ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 100 ไร่อยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 12 กิโลเมตร และจะนำวิธีการทำขยะให้เป็นปุ๋ยหมักมาใช้

2) ระบบระบายน้ำ ระบบรวบรวมน้ำเสียและระบบบำบัดน้ำเสีย

จากข้อมูลท่อระบายน้ำของถนนภายในเขตเทศบาล พบว่า มีถนนจำนวน 15 สาย คิดเป็นร้อยละ 35.6 เท่านั้นที่มีท่อระบายน้ำ ซึ่งเป็นถนนสายที่อยู่ในตำบลเวียงทั้งหมด ส่วนถนนในตำบลแม่ต๋ายยังไม่มีท่อระบายน้ำ การรวบรวมน้ำเสียและการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองพะเยาขณะนี้มีการบำบัดน้ำเสียจากชุมชนในย่านการค้า ตั้งแต่ถนนประเทศอัครทิศลงมาจนถึงถนนรอบกว๊านแล้วนำลงสู่ระบบบำบัดของสถานีประมงจังหวัดพะเยา ซึ่งระหว่างนี้อยู่ระหว่างการทดลองระบบบำบัดน้ำเสียโดยใช้ผักตบชวา ส่วนระบบบำบัดน้ำเสียรวมของเทศบาลเมืองพะเยาที่จะครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของเทศบาลอยู่ระหว่างการศึกษา

3) การบรรเทาสาธารณภัย

เทศบาลเมืองพะเยามีรถดับเพลิงจำนวนรวมทั้งสิ้น 7 คันโดยแยกสถานีดับเพลิงเป็น 2 จุด คือ บริเวณเทศบาลเมืองพะเยาและบริเวณถนนสายพะเยา-ดอกคำใต้ กิโลเมตรที่ 5 ซึ่งอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่ต๋ำ ซึ่งมีประสิทธิภาพให้บริการดับเพลิงได้ 2 จุดในเวลาเดียวกัน ขณะเดียวกันก็ให้บริการบรรเทาสาธารณภัยให้บริการส่งน้ำแก่พื้นที่แห้งแล้งและรดต้นไม้ในสวนสาธารณะของเทศบาล นอกจากนี้ยังมีถังดับเพลิงเคมีที่ได้ทำการติดตั้งในชุมชนที่แออัด เช่น บริเวณตลาดสด

4) โรงฆ่าสัตว์

เทศบาลเมืองพะเยาได้ตระหนักถึงมลภาวะที่เกิดจากโรงฆ่าสัตว์ จึงได้ทำการย้ายโรงฆ่าสัตว์เดิมที่อยู่บนถนนวัดลี (หลังโรงเรียนเทศบาล 3) ไปอยู่ยังบริเวณถนนสายพะเยา-ดอกคำใต้ กิโลเมตรที่ 5 ซึ่งเป็นบริเวณเดียวกันกับสถานพยาบาลบ้านแม่ต๋ำ และเป็นที่ตั้งสถานีดับเพลิงย่อยด้วยและจากการสอบถามเจ้าหน้าที่ พบว่า มีจำนวนสัตว์เข้าไปฆ่าเฉลี่ยประมาณวันละ 15 ตัว ซึ่งน้อยกว่าปริมาณที่มีจำหน่ายทั่วไปในตลาด ผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจในพื้นที่และสอบถามประชาชนถึงปัญหาดังกล่าว พบว่า มีการลักลอบฆ่าหละสัตว์ตามบ้านโดยเฉพาะสุกร ซึ่งนอกจาก จะเป็นปัญหาทางด้านการจัดเก็บรายได้ค่าธรรมเนียมของเทศบาลโดยตรงแล้ว ยังเป็นผลก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมต่อชุมชน ทั้งในด้านเสียงและการกำจัดปฏิกูลจากการชำระประกอบกับภายในชุมชนเมืองพะเยาระบบการระบายน้ำยังไม่ครอบคลุมทั้งพื้นที่ และระบบบำบัดน้ำเสียยังไม่มี ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหามลภาวะต่อเมือง

5) สถานพยาบาล

เนื่องจากวัฒนธรรมของชาวล้านนารวมถึงชาวพะเยาที่นิยมที่จะตั้งวัด อภิธรรมที่บ้านมากกว่าที่วัดเหมือภาคกลางและวัดในภาคเหนือส่วนใหญ่และวัดในชุมชนเมืองทั้งหมด จะไม่มีสถานพยาบาลในวัด ดังนั้นการทำพยาบาลจึงทำกันในสถานพยาบาลเท่านั้น ภายในเขตเทศบาลเมืองพะเยามีสถานพยาบาลของเทศบาล 2 แห่ง คือ สถานพยาบาลประตู่เหล็ก ตั้งอยู่ในเขตตำบลเวียงบริเวณถนนประตู่เหล็กที่อยู่ห่างจากย่านกลางชุมชนประมาณ 3 กิโลเมตร ส่วนแห่งที่สอง คือ สถานพยาบาลบ้านแม่ต๋ำ ซึ่งอยู่ห่างจากศูนย์กลางสี่แยกแม่ต๋ำประมาณ 2 กิโลเมตร ซึ่งเป็นสถานพยาบาลสำหรับชุมชนแม่ต๋ำและชุมชนใกล้เคียง

6) สวนสาธารณะ

ภายในเทศบาลเมืองพะเยามีสวนสาธารณะ 5 จุด คือ บริเวณหน้าโรงเรียนอนุบาลวิเชียรวิทยา บริเวณสี่แยกประตูชัย บริเวณหลังเทศบาลเมืองพะเยา สนามเวียงแก้ว ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานศาลหลักเมือง และบริเวณถนนชายกว๊านพะเยา ที่เรียกว่า สวนสมเด็จพระเจ้า ซึ่งนับว่าเป็นจุดที่เป็นที่นิยมของทั้งชาวเมืองพะเยาเอง และผู้มาเยือน ปริมาณการใช้สถานที่ดังกล่าวจะมีมากในช่วงเช้า และมากที่สุดในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ

7) สนามกีฬา

ภายในเขตเทศบาลเมืองพะเยามีทั้งหมด 9 แห่งเป็นสนามกีฬาของโรงเรียน 8 แห่ง ซึ่งเปิดให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป เป็นโรงเรียนในสังกัดของเทศบาลจำนวน 6 แห่ง สังกัดกรมสามัญศึกษา 1 แห่ง และสถานศึกษาเอกชน 1 แห่ง และสนามกีฬาของเทศบาลเมืองพะเยาที่อยู่บริเวณด้านหลังเทศบาลเมืองพะเยา

8) สถานีอนามัย ของสำนักงานอนามัยและสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองพะเยา

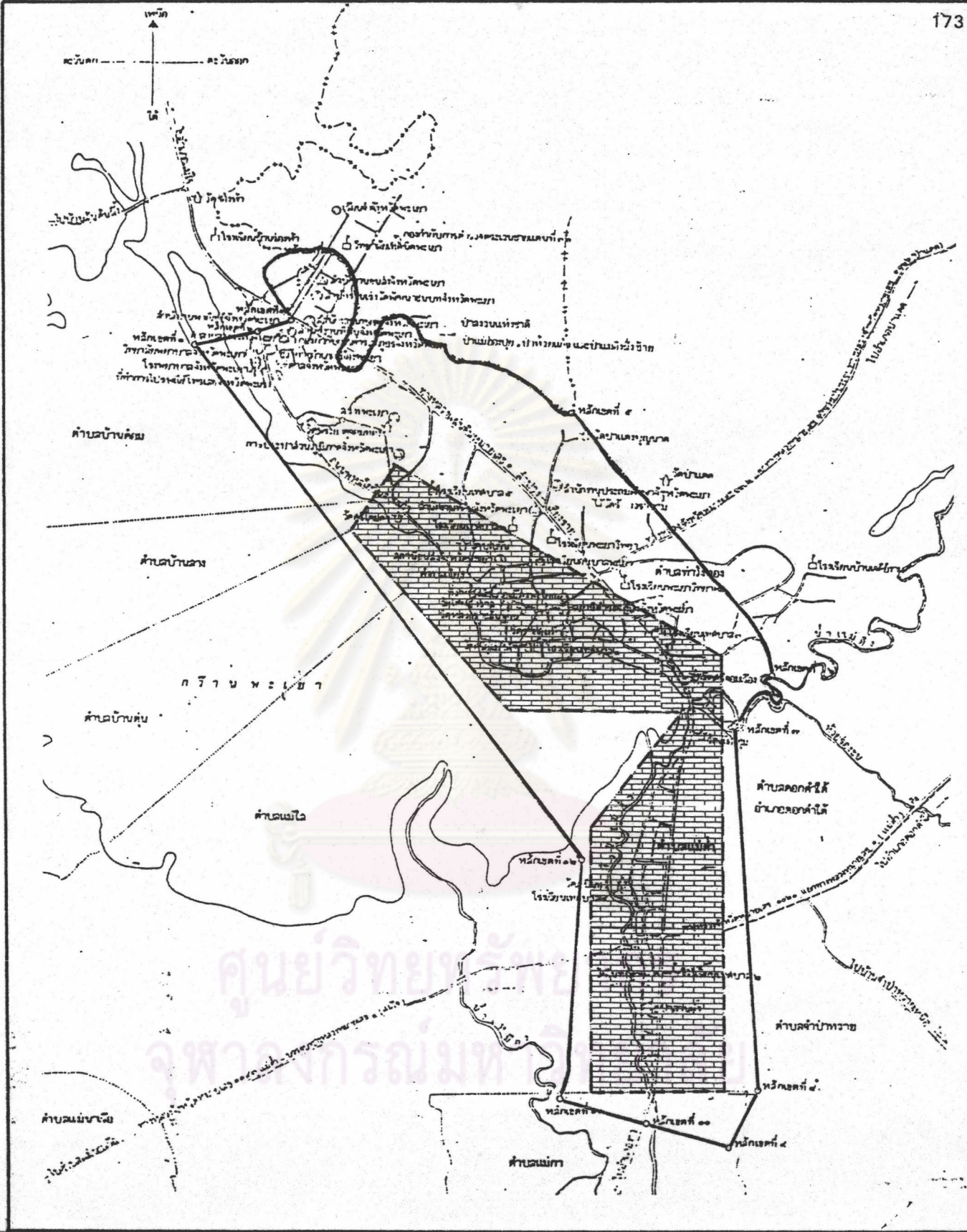
ตั้งอยู่บริเวณสำนักงานเทศบาลเมืองพะเยาให้บริการทางด้านรักษาและให้ความรู้ทางด้านสาธารณสุขมูลฐาน มีการอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) ทุกชุมชน

4.10.3 นโยบายและโครงการของเทศบาลเมืองพะเยา

ชุมชนเมืองพะเยา ซึ่งมีการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีแผนพัฒนาและโครงการของเทศบาลเพื่อก่อให้เกิดความเจริญแก่เทศบาลโดยตรง

1) โครงการขยายเขตเทศบาล

โครงการนี้เป็นโครงการหลัก เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเทศบาลในทุกด้าน ซึ่งโครงการดังกล่าวได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีพ.ศ. 2527 ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างขั้นตอนการชี้แนวเขตเทศบาลใหม่ มีรายละเอียดของโครงการดังนี้ (สำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา 2536)

เขตเทศบาลเมืองเพชเชา ใหม่

หลักการและเหตุผล

พะเยาเป็นเมืองเก่าแก่อันอดีตมีชื่อเรียกว่า เมืองภูกามยาว ปัจจุบันเรียกว่า เมืองพะเยา แต่เดิมเป็นอำเภอหนึ่งซึ่งอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดเชียงราย ต่อมาเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2480 ได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะจัดตั้งเป็นเทศบาลเมืองพะเยา โดยรวมเอาเขตตำบลเวียงและตำบลแม่ต้าเป็นเขตเทศบาล มีเนื้อที่ 9 ตารางกิโลเมตร หลังจากนั้นมาเทศบาลเมืองพะเยาก็เจริญเติบโตขึ้นมาเรื่อย ๆ จนมีฐานะการคลังมั่นคง สามารถที่จะให้บริการในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนในเขตเทศบาลได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนการบริการในด้านต่าง ๆ ภายในเขตการปกครองและรับผิดชอบของเทศบาล นับได้ว่าได้ดำเนินไปอย่างเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับกำลังความสามารถของเทศบาลอย่างทั่วถึง

ดังนั้น เพื่อเป็นการวางแผนรองรับการขยายตัวของเมืองและประชากร ตลอดจนความเจริญเติบโตในด้านต่าง ๆ อันอาจเกิดขึ้นกับการขยายตัวของเมืองดังกล่าวในอนาคต เช่น เกี่ยวกับผังเมือง เช่น การใช้ที่ดิน การใช้เส้นทางคมนาคม และการขนส่งภายใน ปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม ปัญหาเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนปัญหาในด้านบริการสาธารณสุขและสาธารณสุขการต่าง ๆ เหล่านี้ จึงทำให้เทศบาลเมืองพะเยาได้จัดทำโครงการขยายเขตเทศบาลขึ้นเพื่อที่จะได้ดำเนินการปรับปรุงพัฒนาบ้านเมืองในด้านต่าง ๆ ให้สะดวกทั่วถึงและถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพท้องถิ่นที่เทศบาลขอขยายเขตออกไป

พื้นที่ที่เทศบาลจะขอขยายเขตออกไปนั้น ประกอบด้วยทิศเหนือเป็นเขตการปกครองของตำบลต๋อม ทิศตะวันออกเป็นเขตปกครองตำบลท่าวังทองและตำบลดงเจน ทิศใต้เป็นเขตการปกครองของตำบลแม่กา สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบประกอบด้วยหมู่บ้านและทุ่งนา มีประชาชนทั้งหมด 3,080 คน จำนวนอาคารบ้านเรือน 829 หลัง มีครอบครัว 918 ครอบครัว มีอาคารร้านค้า 26 แห่ง มีโรงงานอุตสาหกรรม 3 แห่ง มีสถานที่จำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง 1 แห่ง โรงเรียน 1 แห่ง วัด 3 แห่ง โรงพยาบาล 1 แห่ง สถานที่ราชการ 14 แห่ง มีถนน 21 สาย ยาว 22,600 เมตร แบ่งเป็นสภาพผิวจราจรลาดยาง 9,600 เมตร ผิวจราจรไม่ได้ลาดยาง ยาว 11,700 เมตร รวมพื้นที่ที่เทศบาลจะขอขยายเขตออกไป 8.45 ตารางกิโลเมตร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เทศบาลได้ครอบคลุมไปถึงบริเวณที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดและที่ทำการส่วนราชการต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 10 แห่ง พ.ร.บ.เทศบาล 2496

2. เพื่อเป็นการวางแผนและผังกายภาพสำหรับท้องถิ่นภายในเขตเทศบาลเมือง ที่สามารถจะกำหนดและควบคุมการใช้ที่ดิน การปลูกสร้างอาคารต่าง ๆ ตลอดจนจนถึงการอนุรักษ์และพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะเนื่องจากเทศบาลได้มี พ.ร.บ.ต่าง ๆ ประกาศใช้ภายในเขตเทศบาลอยู่แล้ว

3. เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการบริการต่างๆ ให้แก่ประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองที่จะขยายไปถึง ทั้งนี้ เนื่องจากเทศบาลเป็นหน่วยงานที่มีงบประมาณเป็นของตนเอง สามารถที่จะจัดสรรงบประมาณได้อย่างรวดเร็ว ทันท่วงทีและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น

4. เพื่อเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศมากขึ้น โดยมีการใช้สิทธิออกเสียงและรับเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าบริหารงานเทศบาลให้เป็นไปตามกฎหมายในรูปแบบการปกครองท้องถิ่นระบบเทศบาล

5. เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระในการบริหารประเทศของส่วนภูมิภาคที่จะต้องรับภาระหน้าที่ในการปกครอง และให้การบริการต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่อย่างมากมายให้ลดน้อยลง เนื่องจากถ้าหากขยายเขตเทศบาลออกไปครอบคลุมพื้นที่ดังกล่าวแล้ว ภาระหน้าที่ต่าง ๆ จะต้องตกเป็นหน้าที่ของเทศบาลที่จะต้องดำเนินการตามหน้าที่ของเทศบาลต่อไป

6. เพื่อให้เทศบาลมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการยกฐานะของเทศบาลให้สูงขึ้น มีโอกาสสามารถที่จะพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยให้เจริญเติบโตขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล

เป้าหมาย

ดำเนินการขยายเขตเทศบาลเพิ่มขึ้นให้มากกว่าพื้นที่เดิมอีก 9.00 ตารางกิโลเมตร รวมเป็นพื้นที่ทั้งหมด 17.83 ตารางกิโลเมตร โดยมีขอบเขตการขยายดังแผนที่

งบประมาณ

ใช้งบประมาณของเทศบาลเมืองพะเยา

ผลคาดว่าจะได้รับ

1. จะทำให้ศูนย์ราชการต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย ศาลากลางจังหวัด ศาลจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้อยู่ในเขตเทศบาลตาม พ.ร.บ.เทศบาล พ.ศ.2496 มาตรา 10
2. จะทำให้บ้านเมืองมีความเจริญเป็นระเบียบสวยงาม มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องตามหลักผังเมือง จะเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และเป็นการป้องกันมลภาวะสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่จะมีขึ้นในอนาคต
3. จะทำให้ประชาชนภายในเขตเทศบาลได้รับการบริการด้านต่างๆ ได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว เนื่องจากเทศบาลเป็นหน่วยงานที่มีงบประมาณของตนเอง สามารถที่จะจัดสรรงบประมาณได้อย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์และความต้องการของท้องถิ่น
4. ทำให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยยิ่งขึ้นซึ่งการปกครองท้องถิ่นระบบเทศบาลนี้ เป็นรากฐานของการปกครองประเทศระบอบประชาธิปไตย
5. เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ลดน้อยลง ซึ่งจะให้บริการในด้านอื่นได้สะดวกยิ่งขึ้น
6. เป็นการสนองนโยบายของรัฐ ที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญขึ้นโดยการกระจายอำนาจของการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตย

โครงการสนับสนุน

เนื่องจากโครงการขยายเขตเทศบาล จะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในเขตเทศบาลทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร หรือแม้แต่การบริหารงานเทศบาลเอง ดังนั้นเพื่อเป็นการรองรับโครงการดังกล่าว เทศบาลเมืองพะเยาจึงจัดทำโครงการสนับสนุนโครงการขยายเขตเทศบาลขึ้น 9 โครงการ ดังนี้

1. โครงการที่ 1 "โครงการพัฒนาผังเมือง"
2. โครงการที่ 2 "โครงการพัฒนาเส้นทางและระบบการขนส่ง"
3. โครงการที่ 3 "โครงการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม"
4. โครงการที่ 4 "โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว"
5. โครงการที่ 5 "โครงการพัฒนาการบริหาร"
6. โครงการที่ 6 "โครงการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเลขหมายประจำบ้าน"